

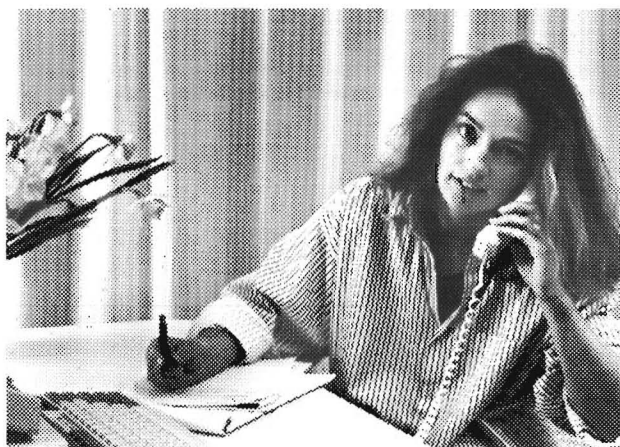

ROSTRA

183

ECONOMICA

NOOR DE BRUIN ZOEKT COLLEGA'S.

Drs Noor de Bruin, 35, financieel beleidsmedewerkster bij de gemeente Amsterdam.

Ze werkt bij de sector Beleidsadviesing en Begroting van de secretarie-afdeling Financiën. Haar pakket bestaat uit volkshuisvesting, bouw- en woningtoezicht, vrouwenemancipatie en bejaardenzorg.

Werken voor de stad is voor haar de uitdaging om te helpen bij het scheppen van randvoorwaarden voor de democratische besluitvorming met als doel een optimale dienstverlening door de overheid.

Speciaal voor afgestudeerde bedrijfseconomen liggen er in dit kader heel wat uitdagingen bij de gemeente Amsterdam. Dat begint eigenlijk al met stageplaatsen en interessante afstudeerprojecten, maar de gemeente Amsterdam heeft met haar ruim 70 bedrijven en diensten voor hen zeker ook zeer belangrijk en afwisselend werk.

Want voor elk gemeentelijk onderdeel komen onderwerpen aan de orde zoals investeringsselecties, meerjarenplannen, begrotingen, analyses en prognoses. Daarbij komt dat de gemeentelijke organisatie volop in beweging is en veel carrièremogelijkheden te bieden heeft. Want de mobiliteit is hoog en het gebruik maken van de carrièrekansen wordt gestimuleerd met opleidingsfaciliteiten, die uitstekend vergelijkbaar zijn met de mogelijkheden die het bedrijfsleven biedt.

**ONZE BROCHURE
"WERKEN
VOOR DE STAD"
LIGT VOOR JE KLAAR.**

Als je met je financieel-economische opleiding een uitdaging ziet in de implementatie van marktgericht denken en handelen in de overheidssector, lees dan de brochure "Werken voor de Stad". Je vindt 'm op de NOBAS-kamer (nr. 2162) en op de informatietafel tegenover de onderwijsadministratie. Noor de Bruin en een aantal collega's op andere posten plus burgemeester Van Thijn en wethouder

De Grave vertellen daarin waarom Amsterdam niet alleen een stad is om van te houden, maar zeker ook een stad met een dynamische, uitdagende werkkring.

**SOMMIGE MENSEN HOUDEN NIET ALLEEN VAN AMSTERDAM.
ZE WERKEN ER OOK VOOR.**

**De hitlijst van top-economen
op pag 17**

**JP Morgan op participatie-pad
in Nederland
pag 6**

**Een prisoners' model
losgelaten op FEE-bewoners
pag 20**

REDACTIONEEL

In zijn roman 'Zen and the art of motorcycle' geeft de Amerikaanse schrijver en filosoof Robert A. Pirsig een verhandeling over de betekenis van de universiteit. De universiteit is, aldus Phaedrus - alter-ego van de hoofdpersoon-, meer dan de som van de wetenschappers, gebouwen en maatschappelijke status. Het is veeleer een levensovertuiging, die gevoed wordt door de Rede. Net zoals een godsdienst onafhankelijk van materiële zaken als gebouwen en priesters moet kunnen bestaan, moet de universiteit zich niet vastleggen op titulatuur, gebouwen of apparatuur. In dat licht bezien doet de drukte van onze wetenschappers omtrent de nieuwe behuizing wat vreemd aan. Zijn ze bang dat de zalmroze wanden hun concentratie zal beïnvloeden, of dat de koffie-uit-de-automaat hun slaap niet kan verdrijven?

Ieder weldenkend mens vermoedt echter dat er een relatie bestaat tussen produktiviteit en omgeving. De vraag is of dat ook empirisch is waar te nemen. Wij hebben een suggestie: houdt U de economen-hitlijsten goed in de gaten. In deze editie is alvast een voorproefje van deze en andere urgente zaken te vinden.

Inpakken en wegwezen!	4
JP what?! JP Morgan!	6
Eredoctoraat Kornai	9
De macht van het getal	10
Facts en Figures van een nieuwe prof	13
De vijanden van het volk?	14
Economie in het huishouden	16
De economen-hitparade	17
Van econoom tot snelle journalist	19
Het prisoners' dilemma van de FEE	20
'Ritzen' en Rationeel Studeren	22
Geld voor onderwijs	24
Schweinerei	25
Kort maar krachtig	25
Train Grand Vitesse	27

Blad van de Faculteit der Economische
Wetenschappen en Econometrie van de
Universiteit van Amsterdam
Nummer 183 Februari 1992

Redactie:
Sander de Bruyn
Esther van Dijk
Andreas de Groot van Embden
Liesbeth Heidstra
Margreth Hoek
Dr. E. de Jong
Jacco Kroon
Marcel van Schagen
Hugo Strikker
Pieter Vink

Fotografie:
Kik Tunnissen - Marian Vleerlaag

Agenda:

Agendapunten moeten minstens 6 weken te voren bij Rostra worden aangemeld.

Adreswijzigingen:

Studentenadministratie, Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam

Voor reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie bereikbaar op:
Kamer 2386 Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam
Telefoon : (020) 5252497

Ingezonden brieven, artikelen en studierapportages kunnen worden ingekort.

Voorpagina:
Netty

Oplage:

9x per jaar in een oplage van 5100 ex.

Advertenties:

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.a.v. de penningmeester

Advertenties in dit nummer van:

Arthur Andersen
Gemeente Amsterdam
Procter & Gamble
PTT
Unilever
TRN
VB Accountants

Zet- en drukwerk:
De Bussy Ellerman Harms B.V.

ISSN 0166 - 1485

Inpakken e

Nadat verschillende ontwerpen in de jaren zeventig van ir. N.J.J. Gawronski, de architect van het oude Roeterseiland-complex, om diverse redenen niet zijn uitgevoerd, is het Roeterseiland, twintig jaar na planning, eindelijk wel af. Dit betekent voor de economische faculteit het einde van twintig jaar huisvesting aan de Jodenbreestraat 23. Het nieuwe gebouw is gelegen aan de Roetersstraat 11. Architect ir. P. de Bruijn, bekend van het nieuwe Tweede Kamer-gebouw en de Concertgebouwvleugel, is verantwoordelijk voor het ontwerp. Een bijnaam voor het nieuwe gebouw is al verzonnen: "Clownsneus", duidend op de driehoekige, olijke vorm van de belendende mensa. Ons lijkt, gezien de kille, fabrieksachtige torens, "Roetetoeter" meer gepast.

VERHUIZING

En dan is er natuurlijk ook de verhuizing. Een enorme operatie, waarbij 315 wetenschappers en hun bezittingen, een tiental studentenorganisaties, en hele collegazalen verplaatst zullen moeten worden. De verhuizing heeft begin december al een aanvang genomen, met de verplaatsing van de bibliotheken. De hele operatie zal in totaal ongeveer vijftien weken duren en vindt etappegewijs plaats. Iedere week moet een andere vakgroep zijn spullen in ijzeren containers plaatsen, die door het verhuisbedrijf Deudekom ter beschikking zijn gesteld. De containers moeten op maandag gevuld worden en worden op woensdag opgehaald. Wij zagen al verscheidene computers en andere dure apparatuur voor het grijpen staan, en zijn benieuwd hoeveel er straks als vermist zal worden opgegeven.

In de week van 23 maart zullen als laatste de onderwijsadministratie en de studieadviseurs verhuizen, waarna de sleutel van het sombere Burgemeester Tellegenhuis definitief kan worden overgedragen aan de eigenaar: de gemeente Amsterdam.

TROEP

Voor het niet-wetenschappelijk personeel verloopt de verhuizing aanzienlijk minder voorspoedig. Er zullen veel banen verdwijnen. De kantine, die in het Maupoleum nog door het cateringsbedrijf S.A.B. werd gerund, zal in het nieuwe gebouw in eigen beheer worden genomen. Dit houdt in dat 'onze' Netty, na achttien jaren de scepter over de kantine te hebben gewaaid, in de VUT kan gaan uitrusten. Het afscheid valt haar zwaar. "Ik vind het verschrikkelijk jammer. Je hebt achttien jaar al die mensen, al

Sander de Bruyn, Pieter Vink

die drukte om je heen. Ik ga het zeker missen. Ja, zelfs de troep die de studenten steeds in de kantine achterlaten." Omdat ze niet in loondienst is van de universiteit, verwacht Netty niet dat er speciale aandacht aan haar afscheid zal worden besteed. "Ja, het is niet zo als het anders gaat" mijmert ze, "misschien dat ik van mijn werkgever, S.A.B.-catering, nog een gouden handdruk krijg."

Het schoonmaakpersoneel reageert een stuk furieuzer op de hele situatie rond de verhuizing. In het nieuwe gebouw zal gebruik worden gemaakt van de diensten van een ander schoon-

Het nieuwe gebouw: En waar laten we die 3.000 fietsen?

maakbedrijf. Dit betekent voor de schoonmakers waarschijnlijk ontslag. Carmela Macchione, één van de twee vrouwelijke schoonmaakster, wil graag haar hart luchten. "Schrijf maar op" moedigt ze ons aan, "we zijn niet correct behandeld door mevrouw Brosse, van het Maagdenhuis. Zij heeft het gedaan, voor ons is het finito, afgelopen."

"Voor ons is het finito, afgelopen"

Na enig aandringen legt mevrouw Brosse ons de situatie nader uit. "Het schoonmaakpersoneel kon solliciteren bij het nieuwe bedrijf, en zodoen-

Eindelijk is het dan toch zover; het zo vaak vervloekte Maupoleum wordt voor het economen-volk definitief verleden tijd. Voordat het zover is moet er nog wel eventjes verhuisd worden. Een verhuizing is een hele gebeurtenis op zich, laat staan een verhuizing van een complete fa-

de meegaan naar het Roeterseiland. Dit hebben ze blijkbaar niet gedaan. Ze moeten niet bij mij klagen, maar bij hun baas."

Eén van de weinigen die z'n baantje wel veilig heeft kunnen stellen is Hassan Cornelissen, de blonde Adonis van de bewakingsdienst. Hem

kunnen we ook in het nieuwe gebouw bij binnenkomst blijven groeten, ditmaal links van de ingang.

HET NIEUWE GEBOUW

Het nieuwe gebouw heeft drie torens, die met elkaar in verbinding staan door middel van smalle gangen met nog smallere trappen. Het hele gebouw doet licht denken aan de penitentiaire inrichtingen in het zuid-oosten van Amsterdam. Hier scheidt slechts een trage draaideur de buitenwereld van de centrale hal, het hart van de vernieuwde economische faculteit. De zeer ruime hal wordt opgefleurd door een trendy klok en een hippe loopbrug, die de bibliotheek met haar faculteit verbindt. Hier bevinden zich ook de studentenorganisaties, behalve de

ROSTRA die veiligheidshalve maar bij de Sociaal-Geografen is ondergebracht (gebouw E3, kamer 008).

PASTELTINTEN

De college- en computerzalen zijn allemaal op de begane grond geplaatst en menig student zal zich gelukkig prijzen eindelijk een college te kunnen volgen bij ordinair daglicht. De hoogleraren en docenten zullen hun draai op de hoger gelegen etages moeten zien te vinden. Voor de meesten zal het wel even schrikken worden, wanneer de nieuwe kamer voor de eerste maal bezocht wordt. Alle kamers zijn namelijk, op het eerste gezicht volstrekt willekeurig, in een lichte pastelkleur geschilderd. Op de vraag of de mensen, die we op de gang tegenkwamen, tevreden zijn met de hun toegekende kleur, wordt verschillend gereageerd.

n wegwezen

culteit. Het blijft niet bij het in- en uitpakken van de inventaris. Het gaat ook om mensen, dus ook emoties en gevoelens drukken een stempel op het gebeuren. ROSTRA ging kijken en probeerde het hoe en waarom, het lief en het leed boven tafel te krijgen.

De één is blij dat ze in plaats van een pastelkleur een gewoon witte kamer heeft, terwijl een ander juist beweert het met zijn pasteltint getroffen te hebben. Er valt niets over te zeggen, het blijft een kwestie van persoonlijke smaak. Door in alle kamers vaste vloerbedekking neer te leggen en de muren tussen de kamers van tien centimeter dik kalksteen te maken, dacht men de gehorigheid te kunnen bestrijden. Niets is minder waar: het blijkt nog steeds gehorig te zijn. De eerste domper heeft de faculteit dus al te pakken.

RADIATORKRAANTJE

In tegenstelling tot het Burgermeester Tellegenhuis, waar de temperatuur centraal geregeld wordt en de ramen niet open kunnen, hebben alle kamers een radiatorkraantje om de temperatuur op de gewenste hoogte in te stellen. De ramen kunnen geopend worden voor de broodnodige frisse lucht.

De verhuizing is ook aangegrepen om eens flink de bezem door de aftandse meubelinventaris te halen: de kamers worden ingericht met nieuwe ergonomische bureau's en bureaustoelen. Het meubilair dat nog enigszins te gebruiken is wordt een opknappbeurt gegund: het wordt in een passende pastelteint gespoten.

De bibliotheken van economie en de ruimtelijke wetenschappen zijn in het nieuwe gebouw sa-

menvoegd. Honderdveertigduizend titels, drie en een halve kilometer planklengte, dat zijn de cijfers waar een bibliothecaris warm van wordt. Azim Koning vertelt ons dat de verhuizing niet zonder problemen is verlopen. "Allereerst is het gebouw pas op 13 januari opgeleverd, in plaats van de beloofde 20 december. Daarnaast moesten we komen tot 15% vloerreductie, ten opzichte van de oude situatie." Deze ruimtelijke inkrimping is bereikt door onder meer de kasten twee en een halve meter hoog te maken. Voor de minder lang bedeedden onder ons zijn er grijze krukjes. "Voor mensen onder de één meter zestig en mensen in rolstoelen kan het wat problematischer worden", aldus Azim Koning, die toevoegt dat het allemaal wel meevalt, omdat alleen de incourante werken op de bovenste planken staan. Over het geheel genomen acht Azim de nieuwe behuizing een vooruitgang. "Het is allemaal wat krap qua werkplek of opslag, maar het is een stuk vriendelijker dan dat grauwe Maupoleum."

PLASTIC BEKERTJES

Direct naast de bibliotheek, aan de straatkant, is de nieuwe studiezaal gevestigd, die tot acht uur 's avonds geopend zal zijn. De studiezaal telt twee verdiepingen, die ieder plaats bieden aan tachtig studenten. Tram zeven komt hier om de tien minuten langs rollen, en doet al snel verlangen naar een stevig kopje koffie. Vier trams studeren, drie trams pauze lijkt ons het geijkte studieschema.

Voor de broodnodige pauzes kunnen de studenten terecht bij de nieuwe mensa (Agora), of bij de koffie-automaten die op de gang geplaatst zullen worden. Het in de Agora gevoerde beleid om niet

langer gebruik te maken van plastic bekertjes zal hier wel niet gerealiseerd kunnen worden.

Overigens hoeven de studenten en docenten het gebouw niet meer uit om een maaltijd te nuttigen. Naast de nieuwe mensa is er voor de meer uitgebreide maaltijden een heus specialiteitenrestaurant in het gebouw aanwezig. Draagkrachtige studenten kunnen hier, in een rustieke omgeving met bediening, voor drie tientjes hun studie-progressie met hoogleraren bespreken. Voor wie dit geen optie is, blijft er geen andere mogelijkheid dan het frequenteren van de massale tentamens. Voor hen is er goed nieuws: Op de bovenste verdieping van de driehoek, boven de mensa en bibliotheek, bevinden zich twee tentamenzalen, die kunnen worden samengevoegd doordat de tussenstaande muur inschuifbaar is. Wat rest is een tentamenzaal van 1175 vierkante meter! Waarschijnlijk zijn hierdoor de ellenlange tochten met lijn 9 naar de meest geestdodende tentamenhal van Nederland-weliswaar met de bekendste barman van Nederland-voorgevoerd verleden tijd.

DUISTER

Velen zullen zich afvragen als ze voor de drie immense gebouwen staan hoe ze hier ooit hun weg zullen vinden. We kunnen stellen dat dit vermoedelijk nog wel enige tijd duister zal blijven. In plaats van een supplement op de studiegids uit te brengen met een duidelijk overzicht welke mensen waar gevonden kunnen worden, geeft de faculteit iedere student twee aan elkaar geniete A4-tjes. Naar onze mening is de daarop voorkomende informatie te beknopt en de plattegrond te minuscuul. Een duidelijk overzicht waar straks de docenten, studie-adviseurs en decanen vertoeven, waar straks gekopieerd kan worden, waar kopij voor de ROSTRA ingeleverd kan worden en waar welke studentenorganisaties zich bevinden, ontbreekt eenvoudigweg. Dat worden overuren voor de portier, die aan iedere zoekende student, tekst en uitleg zal moeten geven.

ALBERT HEYN

Het Maupoleum zal deze verhuizing niet overleven, althans niet in zijn huidige staat. In de Volkskrant van 6 december 1991 staan plannen om het architectonische gedrocht in drie delen te splitsen. Hoe dat moet worden uitgevoerd is nog niet duidelijk. Eén deel zal worden bevolkt door de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, de ander delen zullen in gebruik worden genomen als multifunctionele winkel- en kantoorruimten. Het is de bedoeling dat ook Albert Heyn zijn onderkomen in het voormalige Maupoleum vindt. Wat dat betreft komt de verhuizing niet alleen voor de economen als geroepen.

De kantinedames kunnen de lol er nog wel van inzien.

JP what?!

JP Morgan is één van de Amerikaanse bankreuzen die het verrassend goed doet gezien de financiële chaos waarin de meeste Amerikaanse banken zich op het ogenblik bevinden. JP Morgan is een van de traditionele banken in de VS. De bank dateert uit 1861 en is opgericht door Mr. JP Morgan die op niet al te zachtzinnige manier de industrialisatie van de VS heeft gefinancierd. Tegenwoordig is JP Morgan de op drie na grootste bank van de VS met de hoogste winst en liquiditeitsvoorraad. Verder heeft de grootste dochter van JP Morgan, Morgan Guaranty Trust, als enige grote Amerikaanse bank een 'Triple A rating (AAA)', wat zoveel betekent als de bank met de hoogste kredietwaardigheid.

BLUE-CHIP BANK

JP Morgan is traditioneel een commerciële bank en heeft haar hoofdkantoor in New York. In de VS staat Morgan bekend als een vrij conservatieve bank. Onder haar cliënten bevinden zich de grote Amerikaanse multinationals (blue-chips) of particulieren met een gezonde financiële achtergrond. De voornaamste activiteiten van Morgan zijn het verstrekken van leningen (corporate finance) en het adviseren bij fusies en overnames. In 1990 kreeg JP Morgan als enige grote bank toestemming van de Federal Reserve om in de VS volledig als investeringsbank op te treden, een activiteit die tot dan toe in de VS voor commerciële banken was verboden onder de Glass-Steagal Act uit 1933.

Hoewel JP Morgan een Amerikaanse achtergrond heeft is deze bank inmiddels uitgegroeid tot een wereldbank die vooral actief is in Europa en Zuid-Amerika. JP Morgan is al meer dan 100 jaar in Europa aanwezig en heeft in vrijwel elk Europees land een dochter. Sinds JP Morgan eind vorige eeuw de Franse regering uit de nood redde met een forse lening voor de financiering van de Pruisische Oorlog, heet Morgan in Frankrijk 'la banque Morgan' en heeft zich in de Europese cultuur weten in te nestelen.

In Nederland is JP Morgan in verschillende gedaantes al meer dan 20 jaar actief. Morgan heeft geparticipeerd in de bank Mees & Hope (nu onderdeel van ABN-AMRO) en was tot twee jaar geleden eigenaar van Morgan-Labouchere, een effectenkantoor die Morgan in 1990 aan Aegon heeft verkocht. JP Morgan Nederland NV is de huidige gedaante van Morgan voortvloeiend uit de wereldwijde reorganisatie van de bank in 1989/1990.

AMSTERDAMSE BEURS

Trip baseert de reorganisatie van de Nederlandse vestiging op het feit dat het voor JP Morgan niet

Andreas de Groot van Embden

langer interessant was om op de Amsterdamse beurs te handelen. In Nederland handelde JP Morgan voornamelijk in Nederlandse guldens obligaties. Deze activiteit is in de tweede helft van de jaren tachtig naar Londen verhuisd. Trip: "We hadden hier in Nederland mensen die obligaties in- en verkochten. We merkten in 1986 dat we door in Nederland te blijven deze activiteit niet goed op de Amsterdamse beurs konden verrichten. Een structureel probleem in Amsterdam is de liquiditeit. Het gebrek aan liquiditeit staat je niet toe om op een efficiënte manier in obligaties te handelen. Grote marktpartijen zoals de ABN-AMRO, de NMB en de RABO weten precies hoe de markt eruit ziet. Ze bieden een slechte prijs voor een obligatie die je voor een klant wil doorverkopen. We merkten dat in Londen een actieve handel was ontstaan in Nederlandse guldens obligaties. Er was meer liquiditeit op de Londenbeurs. Onze cliënten zijn institutionele beleggers die zeer actief zijn in vastrentende waarden en zich internationaal willen oriënteren. In Londen is er meer concurrentie op de markt waardoor je de obligaties tegen betere prijzen kunt doorverkopen. Het hoekliedensysteem in Amsterdam is verder niet bevorderend voor efficiënte transacties wanneer het om grote obligatiepakketten gaat. In Londen, het centrum van de 'private placement', kunnen zowel in- als verkooptransacties bij één Nederlandse handelaar van Morgan worden afgehandeld. We kunnen zo

In het Nederlands bancaire wereldje schuilen heel wat banken waar de grote massa nauwelijks iets vanaf weet. Een zo'n bank is JP Morgan, zowaar een van de grootste banken in de VS. JP Morgan Nederland heeft het afgelopen jaar het roer omgegooid en wil de participa-

volgens Trip niet genoeg toegevoegde waarde om concurrerend te kunnen handelen op de Amsterdamse beurs. Effectenhandel was namelijk lange tijd geen kernactiviteit voor JP Morgan vanwege de Glass-Steagal Act, alhoewel deze activiteit in bescheiden mate buiten de VS mocht worden gevoerd. In 1990 besloot JP Morgan zich te concentreren op de kernactiviteiten en verkocht Labouchere. Het personeelsbestand in Amsterdam krimpde drastisch in van 84 naar 4 man. In Londen zitten nog 10 Nederlandse medewerkers die alle transacties voor Nederlandse cliënten verzorgen. JP Morgan Nederland is nu een representatief kantoor zonder bancaire status, een soort voorpost van Londen om de Nederlandse markt actief te bewerken. De uitvoering van alle obligatie en aandelen transacties vindt in Londen plaats. De voornaamste diensten die Morgan op het ogenblik in Nederland verzorgt zijn 'corporate finance'-activiteiten, het adviseren bij fusies en overnames en het begeleiden van institutionele beleggers.

FINANCIËLE GROEIOMARKT

Trip: "Het adviseren van institutionele beleggers is op het ogenblik een groeiomarkt. Beleggers kijken tegenwoordig over de grenzen voor hun activiteiten. Nederland wordt te klein. Er heeft een wending plaatsgevonden van het beleggen in vastrentende waarden (obligaties) naar beleggingen in zakelijke waarden zoals aandelen en onroerend goed. Op de lange termijn zijn de rendementen hiervan hoger. Morgan heeft in vele Europese landen vestigingen die er plaatselijk al zeer geruime tijd zitten en de markt goed kennen. Op grond van de waarde die we op andere mark-

ten hebben kunnen we veel zaken doen met Nederlandse beleggers omdat de Nederlandse banken hier achter lopen."

Naast de drie bovengenoemde activiteiten wil

makkelijker 'switch' en 'spread' transacties uitvoeren (handel in kleine valuta of rentever verschillen - Red.)."

Verder had Morgan-Labouchere in Amsterdam

JP Morgan!

tie markt gaan aftasten. Een interview met bankdirecteur mr. J.E Trip over de Londen Exchange versus de Amsterdamse Beurs en de strategie van Morgan om met risicodragend kapitaal te participeren in het eigen vermogen van Nederlandse ondernemingen.

Morgan in Nederland de participatiemarkt gaan verkennen.

PARTICIPATIE

Een jaar of 10 geleden was JP Morgan actief betrokken bij de 'Leverage Buy-Out' golf in de VS. Daar bleek in sommige gevallen het aandelen kapitaal van een gesaneerd bedrijf zeer veel in waarde te zijn gestegen na een herintroductie van de notering van zo'n bedrijf op de beurs. De houders van het EV hebben toen zeer veel geld verdiend. Naar aanleiding van de ervaringen die Morgan heeft opgedaan in de VS is de bank hier in Nederland een jaar geleden gaan kijken of er mogelijkheden waren om in het eigen vermogen van Nederlandse ondernemingen te participeren.

Trip: "We zijn geïnteresseerd in middelgrote bedrijven die niet in staat zijn om een snelle groei te financieren en die wellicht aspiraties hebben om zich internationaal te oriënteren. We zijn bereid om voor een beperkte periode van pakweg 5 tot 7 jaar eigen vermogen te verschaffen. Op bedrijfs economische gronden willen we na een bepaalde periode ons aandeel weer verkopen. Dit kan een hele goede activiteit zijn."

10 TO 15 MILJOEN DOLLAR

De investeringen zijn aan een bepaald maximum bedrag gebonden. Trip denkt zelf aan een bedrag tussen de 10 en de 15 miljoen dollar als maximum. De markt ligt qua mogelijkheden op het ogenblik zo tussen de 1 en 5 miljoen dollar. Dit is al een aardig bedrag voor een forse deelname in een middel-groot bedrijf. Morgan zegt er niet op uit te zijn zo'n bedrijf over te nemen. Het optreden van Morgan als mede-aandeelhouder zal altijd voor vriendschappelijke doeleinden zijn. "We zouden niet meewerken aan een vijandige overname", aldus Trip. Op grond van de toegestane Nederlandse wetgeving is Morgan gebonden aan een maximum van 25% van het stemgerechtigd aandelenkapitaal en 40% van het niet stemgerechtigd aandelenkapitaal. Van te voren worden alle voorwaarden vastgelegd. Trip: "We willen graag niet als enige participeren in het EV

van een bedrijf. We zoeken graag 2 of 3 partners om in zo'n bedrijf te participeren. Verder eisen we ook dat het management 5% van het aandelen kapitaal koopt. Dit stimuleert het management om gemotiveerd te werken. Indien je in elk land in Europa een participatie project opstart kun je op een gegeven moment kijken of er internationale samenwerkingsverbanden mogelijk zijn tussen middel-grote ondernemingen. De bereikte schaalvergroting of synergie-effecten kunnen voor zo'n bedrijf voordelig zijn."

JP Morgan wil graag een relatie opbouwen met een bedrijf. Morgan wil graag dat de 'cliënt' gebruik maakt van andere diensten van Morgan. "We willen kijken wat we met zo'n bedrijf kunnen doen aan bijvoorbeeld de financierings of beleggingskant. Op die manier wordt een cliënt voor ons natuurlijk interessanter.", aldus Trip.

"We werken niet mee aan een vijandige overname"

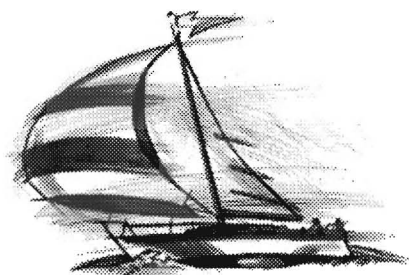
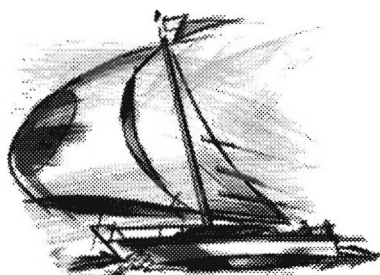
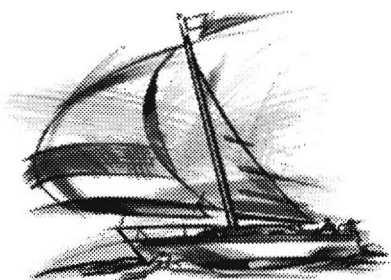
JP Morgan is op het ogenblik bezig met de Nederlandse chemie sector en de high-tech sector. Aan het eind van dit jaar hoopt de heer Trip de twee eerste cliënten binnen te halen. Het rendement op dit soort activiteiten ligt volgens Trip tussen de 25 en 30%. Beneden een rendement van 20% wordt naar een participatie niet meer gekeken.

RESEARCH

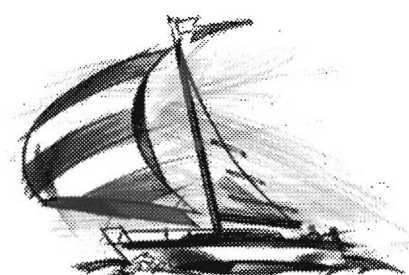
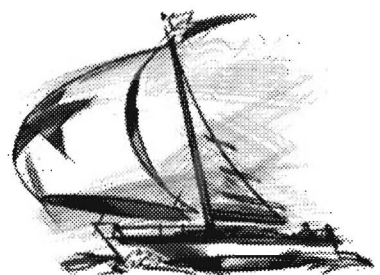
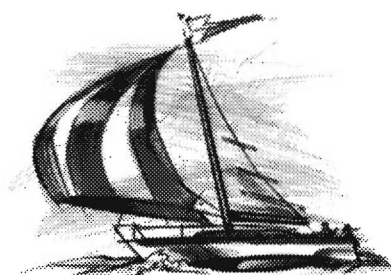
Ofschoon andere Nederlandse banken ook in het bedrijfsleven participeren benadrukt de heer Trip het verschil tussen de aanpak van Morgan en de andere banken. Morgan is een van de weinige banken die zeer veel aandacht besteedt aan research activiteiten. "Als je aan Morgan denkt moet je onmiddellijk aan research denken.", zegt Trip. "Op deze wijze geven we een toegevoegde waarde aan onze cliënten." Morgan doet intensieve research waarbij ze bijvoorbeeld bedrijfs prognoses maakt voor de komende 5 jaar. De concurrentie doet slechts prognoses van zes maanden tot één jaar. In Londen zit een research-centrum met verschillende teams die analyses maken van conjunctuur cycli binnen economische sectoren, bedrijfsrapportages maken voor cliënten en intensief onderzoek doen naar de waardering van aandelen.

Hoewel Nederlandse banken al geruime tijd in

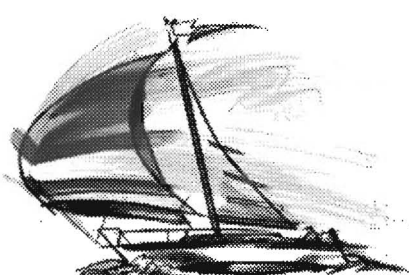
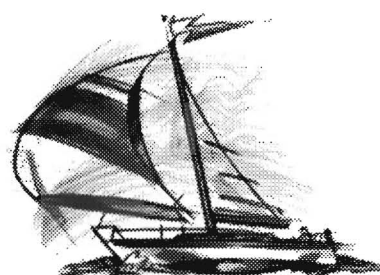
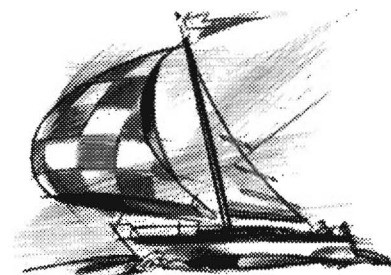
het EV van ondernemingen participeren, juicht De Nederlandse bank dit niet toe. Trip: "Het is op zich juist dat er een wet is dat belangenverstremgeling voorkomt. Echter in andere Europese landen is deze belangenverstremgeling toegestaan en vormt een efficiënte beschermingsconstructie voor het bedrijfsleven. In Duitsland hebben Duitse banken een hoge participatie in de industrie. Hierover bestaan afspraken tussen de banken en het bedrijfsleven. Deutsche Bank bijvoorbeeld heeft meer dan 20% belang in Volkswagen en Mercedes-Benz. Dit is een hele effectieve bescherming die niet door de Europese richtlijnen wordt aangepakt." De 'structuurvennootschap' constructie en de uitgifte van preferente aandelen zal in 1993 uit Nederland moeten verdwijnen wanneer de voorstellen van EC commissielid Bangemann worden aangenomen. De voorstellen moeten Europa tot een 'level playing field' maken waarin structurele en technische barrières verdwijnen die overnames in de weg staan. Het risico bestaat dat het buitenland Nederlandse aandelen goedkoop in handen krijgt indien de beschermingsconstructies komen te vervallen. Bankdirecteur mr D.A. Conijn, mede-directeur van JP Morgan Nederland, zegt tijdens een telefoongesprek dat het zo'n vaart niet zal lopen. Conijn: "Het bedrijfsleven zal zich niet eenvoudig bij het Bangemann voorstel neerleggen. Het afbouwen van de Nederlandse beschermingsconstructies zal een zeer langzaam proces worden. Ik voorzie dat in de komende vijf jaar de facto weinig tot niets zal veranderen. Wat je nu ziet gebeuren is dat bedrijven zich realiseren dat de eigen aandeelhouders de beste bescherming zijn tegen vijandige overnames. Om de loyaliteit van de (institutionele) aandeelhouders te waarborgen krijgen zij een grotere inspraak in de bedrijfsvoering. Nederlandse bedrijven die jarenlang hun aandeelhouders links hebben laten liggen zullen zich in de toekomst bedenken. De ondernemingen zullen, wanneer de beschermingsconstructies afnemen, waarde gaan hechten aan een stabiele langetermijn relatie met hun aandeelhouders"

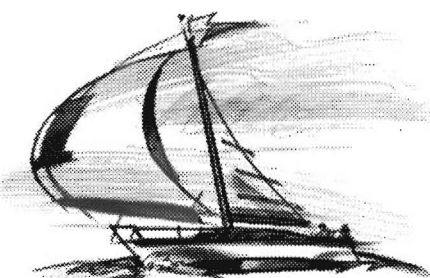
Met Economie of Econometrie kunt u

alle kanten uit bij de meest ondernemende

financieel-zakelijke dienstverlener.

DE TRN GROEP HEEFT MEER TE BIJEN ALS U VAART IN UW CARRIÈRE WILT HOUDEN.

Kiest u als afstuderend econoom of econometrist voor een voortvarende loopbaanstart? Dan biedt de TRN Groep u een parcours waarin u de wind voortdurend in de zeilen hebt.

De TRN Groep is een van de vier grote financieel-zakelijke dienstverleners in Nederland, waarin onder meer registeraccountants, belastingadviseurs, accountants-administratieconsulenten en organisatieadviseurs samenwerken.

Onze decentrale organisatie en resultaatgerichte, sterk gedifferentieerde marktbenadering bieden u een uitstekende carrièrestart in de accountancy of de fiscale dienstverlening.

Door middel van een brede oriëntatie doet u ervaring op met vrijwel alle facetten van het financiële werkveld. Centraal in het individuele loopbaanplan staan een snelle ontwikkeling en doorstroming.

Zo groeit u in enkele jaren uit van trainee tot professional van formaat. In- en externe (vervolg) opleidingen - zowel vakinhoudelijk als sociaal en commercieel gericht - spelen hierbij een wezenlijke rol.

Zet u graag vaart achter uw carrièreplannen en wilt u meer weten over uw kansen bij de TRN Groep? Vraag dan onze brochure aan. U kunt bellen of schrijven. TRN Groep, mevrouw mr. B.G. Tanis, Postbus 75121, 1070 AC Amsterdam. Telefoon 020 - 6733012.

TRN Groep

S A M E N I N Z A K E N

Eredoctoraat Kornai

Sander de Bruyn, Liesbeth Heidstra

Kornai verkreeg naar aanleiding van zijn befaamde boek "Economics of Shortage" al eerder verscheidene eredoctoraten. Dit boek vormt de weerslag van een serie lezingen die hij in 1976-1977 in Zweden hield over de werking van de economie in de staatsocialistische landen. Hij beschrijft hierin de zogenaamde 'soft budget constraint'. Deze treedt op wanneer er geen strikte relatie is tussen de inkomsten en uitgaven van een bedrijf, omdat een ander instituut opdraait voor de overschrijding van de begroting. In het staatsocialisme is dit natuurlijk de staat. Het is dit verschijnsel, aldus Kornai, dat de inefficiëntie en vraagoverschotten veroorzaakt die zo kenmerkend zijn voor het sovjet-systeem. Want waarom zou je als bedrijf je best doen de efficiëntie en de produktkwaliteit te verbeteren, als de overheid toch altijd bijspringt bij ongunstig verloopende concurrentie. En waarom zou je als bedrijf niet veel meer input vragen, als je er toch niet voor hoeft te betalen ?.

TRANSITIEPROBLEMEN

Als Hongaar voelt Kornai zich uiteraard sterk betrokken bij de transitieproblemen waar de Oosteuropese landen en de voormalige Sovjet-Unie mee worstelen. Was hij in de jaren '60 nog een voorstander van het omvormen van het staatsocialisme tot marktgericht socialisme, tegenwoordig is hij een andere mening toegedaan. In 1990 verscheen van zijn hand "The road to a free

In januari van dit jaar heeft de Hongaarse econoom Prof. dr. Janos Kornai een eredoctoraat gekregen aan de Universiteit van Amsterdam. Kornai geniet bekendheid door zijn publikaties over de werking van de staatsocialistische economieën. Tegenwoordig houden de transitieproblemen van het voormalige Oostblok hem bezig.

economy". Hierin pleit hij voor een overheid die een consequent en overtuigend stabilisatiebeleid voert. Zij mag in geen geval gehoor geven aan maatschappelijke druk om impopulaire maatregelen die uit dit beleid voortvloeien, te verzachten. De overheid mag dus vooral geen expansief monetair beleid voeren, ook niet indien de werkloosheid onrustbarend toeneemt. Inflatie ziet Kornai namelijk als het grootste kwaad. Een andere voorwaarde voor herstel van de economie in deze landen is, volgens Kornai, dat de omvang van de publieke sector drastisch wordt teruggebracht tot West Europees niveau. Dit houdt in dat het aandeel van de overheid in het bruto binnenlands produkt, bijvoorbeeld in Hongarije, omlaag zou moeten van de huidige 70% naar ongeveer 45%.

LIBERAAL

Kornai manifesteert zich tegenwoordig als de liberaal bij uitstek: selectief kredietbeleid, privé pensioenfondsen en de reeds genoemde kleine

overheid. Om deze kapitalistische maatschappij te bereiken is een shocktherapie volgens hem niet de geëigende manier. Hij bepleit een geleidelijke overgang waarbij het privatiseringsproces wel twintig jaar in beslag kan nemen. Een goed ontwikkelde kapitaalmarkt is daarbij onontbeerlijk. Kornai ziet niets meer in pogingen om het socialisme te hervormen. Maar dat doet dan ook niemand meer.

R

Eredoctoraat is Erezaak

Ieder jaar worden er aan de Universiteit van Amsterdam twee tot vier eredoctoraten uitgereikt. Dit gebeurt begin januari, tijdens de Dies van de universiteit. De veertien faculteiten van de U.v.A. hebben ieder jaar de mogelijkheid om een kandidaat voor te dragen. Het initiatief daartoe wordt meestal genomen door een vakgroep; Janos Kornai is bijvoorbeeld voorgedragen door de vakgroep Macro-economie. Vervolgens worden alle kandidaten doorgelicht in het College van Decanen (dit zijn de voorzitters van alle faculteiten plus de rector van de U.v.A.), en wordt er beslist welke voordracht met een eredoctoraat wordt beloond. In principe kan iedereen worden voorgedragen, ongeacht of de persoon in kwestie een universitaire studie voltooid heeft of niet. Uiteindelijk wordt bij de beoordeling van de kandidaten echter wel meer naar de wetenschappelijke dan naar de maatschappelijke kwaliteiten gekeken. "De wetenschappelijke kwaliteiten moeten goed zijn", verklaart Elly Offermans, werkzaam als secretaris bij het College van Decanen. Zij vertelt da: de voorkeur wordt gegeven aan kandidaten die niet gepromoveerd zijn. "Met name voor hen is het een bijzondere onderscheiding."

Wie denkt dat met de toekenning van de eredoctoraten een aardig prijzengeld gemoeid is, heeft het mis. Een eredoctoraat moet worden beschouwd als een erezaak, waar de betrokkene op geen enkele manier financieel beter van wordt. Naast de uitreiking, waarop de uitverkorenen een grote bul en een kappa (een klein rood vestje) ontvangen, vergoedt de universiteit slechts de onkosten en biedt de eredoctoraten een diner aan. Ondanks het ceremoniële karakter heeft volgens Elly Offermans nog nooit iemand een eredoctoraat geweigerd: "De mensen zijn er gewoon blij mee."

Kornai

Op de middelbare school raakte Jolande Sap al geïnteresseerd in de economische achtergronden voor maatschappelijke ongelijkheid. Ze wilde onderzoeken in hoeverre het economische systeem deze achterstanden afremt of juist versterkt. Tijdens de studie in Tilburg volgde ze dan ook naast filosofische vakken, vakken die specifiek gericht zijn op achterstandposities, zoals ontwikkelingseconomie, arbeidsverhoudingen, etc. en politieke economie. De interesse begon zich in de loop van de jaren te concentreren rond de posities van vrouwen. "Ik heb meer interesse voor de positie van vrouwen omdat me dat persoonlijk het meeste raakt. Niet dat ik zelf tegen allerlei vormen van discriminatie oplet, dat zie je later pas als je je daarmee bezig houdt en antennes daarvoor ontwikkelt". Als afsluiting van de studie wilde ze de hoofd-interesses: filosofie, economische stromingen, mensbeeld en ongelijkheid, posities en machtsverhoudingen samen laten komen met de positie van vrouwen. Dit kreeg de vorm van een scriptie bestaande uit een uitgebreide literatuurstudie met als hoofdvraag: bieden de verschillende theorieën een adequaat kader voor de verklaring van de achterstand positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Met daaraan de vraag gekoppeld: zo niet, hoe komt dat dan?

THEORIEËN NEGEREN MACHT

Conclusie van deze scriptie is dat geen van de onderzochte theorieën, de Neo-klassieke-, de Marxistische- en de Institutionele theorie, een goede verklaring geeft voor het beloningsverschil tussen mannen en vrouwen omdat binnen deze theorieën macht wordt genegeerd en met name de machtsverschillen tussen de sexe. (1) "Van de Neo-klassieke theorie kun je dit ook niet verwachten omdat de basis-uitgangspunten strijdig zijn met het bestaan van macht. (Macht is hier gedefinieerd als ongelijkheid van verschillende groepen.) De Marxistische theorie is wel geconcentreerd op macht maar dan alleen op het machtsverschil tussen arbeid en kapitaal of werkgever en werknemer, daardoor is dit ook geen goed kader voor de verklaring van machtsverschillen tussen mannen en vrouwen. De institutionele theorie biedt dan nog wel de meeste aanknopingspunten omdat deze theorie zich bezig houdt met veel meer verschillende groeperingen in het economisch leven en hoe de machtsverhoudingen tussen die groepen liggen. Alleen de bestaande arbeidsmarkt theorieën uit deze hoek zoals de gesegmenteerde- of de dub-

Margreth Hoek

bele arbeidsmarkt theorie, leggen de nadruk op de algemene mechanismen die allerlei groeperingen op de arbeidsmarkt in een zwakkere positie plaatsen en hebben weinig oog voor de sexegebonden mechanismen die daar ook achter kunnen liggen."

De Institutionele theorie biedt veel aanknopingspunten voor onderzoek omdat het niet zo'n strikte theorie is. Het is een set van algemene uitgangspunten, methoden en principes die je moet aanhouden zonder dat het een duidelijke methode van onderzoek inhoudt. "Een economische theorie moet historisch zijn: een theorie is altijd context gebonden. Dit in tegenstelling tot de Neo-klassieke theorie die een universele theorie nastreeft. Verder wordt gewezen op het belang van instituties. Maar dit is een heel vaag begrip. De arbeidsmarkt is bijvoorbeeld een institutie, het gezin, de vakbonden..." Jolande denkt dat instituties, waarden en normen en machtsfactoren een belangrijke invloed hebben in het economisch leven. De institutionele theorie geeft aan dat je op deze factoren moet letten. Hoe, dat

Les demoiselles d'Avignon, Pablo Picasso, 1907.

is niet duidelijk. Deze theorie is een duidelijke reactie tegen het Neo-klassieke kader en geeft daardoor meer aan hoe het niet moet, dan hoe het wel moet.

BELONINGSVERSCHILLEN

Tijdens de studie volgde Jolande het vak vrouwen studies aan onze faculteit en werd op de

Jolande Sap (28) is als AIO verbonden aan het Tinbergen instituut en werkt bij de leerstoelgroep emancipatie economie. Ze onderzoekt de invloed van machtsverschillen tussen sexe en de invloed daarvan op beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen. Ze deed een uitgebreide literatuurstudie en onderzoek of economische theorieën in staat zijn om het beloningsverschil tussen mannen en vrouwen te verklaren. Haar conclusie is dat de meeste economi-

hoogte gebracht van een AIO plaats binnen deze leerstoelgroep. Na een lange afweging of alleen onderzoek wel genoeg voldoening zou geven en niet te eenzijdig zou zijn werd ze twee jaar later aan gesteld. Het onderzoek valt onder het project dat onderzoek verricht naar de bevordering van de economische zelfstandigheid van de vrouw. Haar onderzoekopdracht is het ontwikkelen van alternatieve theorieën, meettechnieken en beleid. Deze is met name toegespitst op het verband

tussen beloningsverschillen naar sekse enerzijds en verschillen in collectieve onderhandelings- en machtsposities tussen mannelijke en vrouwelijke werknemers anderzijds. Daarbij vormt de positie van vrouwen binnen de vakbonden en de invloed die daarvan uitgaat op beloningsverschillen het centrale uitgangspunt.

Er wordt al jaren onderzoek gedaan naar de beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen. Uit verscheidene empirische onderzoeken is gebleken dat vrouwen circa zeventig procent van het bruto-uurloon van mannen verdienen. (Dit percentage geldt voor Nederland, in sommige landen ligt het percentage nog lager.) Als je dat corrigeert voor verschil in opleiding, ervaring etc. dan blijft nog steeds de helft van het ver-

schil onverklaard. "Er zijn empirische onderzoeken waar men dit verschil met wel twintig economische variabele probeert te verklaren er blijft echter altijd een verschil in loon van vijftien procent dat men niet kan weerleggen. Dit is een internationaal verschijnsel."

Bij dit onderzoek is er gekozen voor een speltheo-

an het getal

sche theorieën macht negeren en daardoor geen goed kader vormen waarbinnen machtsverschillen kunnen worden geanalyseerd. Nu na twee jaar met onderzoek bezig te zijn loopt ze bij haar eigen onderzoek tegen de grenzen van economisch onderzoek en de mogelijkheden van modellen aan. Een verhaal over de problemen om echte machtsfactoren te analyseren in een spel-theoretisch kader binnen de grenzen van de huidige economische wetenschap.

retische benadering en is er gebruik gemaakt van een Nash-onderhandelingsmodel waarmee verschillen in onderhandelingsposities gemodelleerd kunnen worden. Het model probeert de invloed van vakbonden in collectieve onderhandelingsprocessen en dan met name de invloed van machtsverschillen van mannen en vrouwen binnen vakbonden weer te geven (2). Machtsverschil is gedefinieerd als verschil in onderhande-

“Passen op een kind wordt slechter betaald dan passen op een auto”

lingspositie en dat kan zijn door verschil in aantal, middelen en strategie. Er is een twee fase onderhandelingsmodel ontwikkeld waar eerst een intern onderhandelingsproces binnen de vakbond plaats vindt tussen mannen en vrouwen. Daarbij wordt verondersteld dat mannen/vrouwen ieder een zo hoog mogelijk loon nastreven voor de mannelijke/vrouwelijke beroepsbevolking. Pas als er een unieke uitkomst gekomen is bij dit interne onderhandelingsproces, waarbij er alleen onderhandeld wordt over de relatie tussen het loon van mannen en vrouwen, kan er op collectief niveau onderhandeld worden met de werkgever over de hoogte van het uiteindelijke loon. Met dit model kun je laten zien dat de relatieve onderhandelingskracht van mannen en vrouwen, dit is de ratio van de onderhandelingsmacht van mannen/vrouwen gedeeld door het aandeel van de mannelijke/vrouwelijke beroepsbevolking, zijn invloed heeft op de hoogte van het loon.

Jolande is nu twee jaar bezig met haar onderzoek en is niet geheel tevreden met de mogelijkheden

die de speltheorie biedt om macht te modelleren. “Er is veel tijd gaan zitten in het ophalen van de wiskunde die nodig is om zo’n model te maken en nog meer in het achterhalen van wat nu precies de onderliggende fundamentele veronderstellingen zijn van het model. Ik heb macht in mijn model gemodelleerd maar op welke wijze werkt die macht? Uiteindelijk komt eruit dat je veronderstelt dat ieder individu een stem heeft en alle vrouwen hebben dezelfde belangen en alle mannen hebben dezelfde belangen. Dan is de basis van de macht de relatieve grootte van de groep. De macht van het getal dus eigenlijk. Wat heb je dan wezenlijk bijgedragen?”

Ze probeert dit tekort van het model te ondervangen door een kritische discussie van de veronderstellingen van het model en aan te geven wat de zwakke en de sterke punten zijn. Bijvoorbeeld: het is niet realistisch om te veronderstellen dat alle mannen of vrouwen dezelfde belangen hebben. Daarnaast wordt verondersteld dat iedereen een gelijke kans op een baan heeft. Maar wat fundamenteler is, is dat macht niet alleen door werkt in het aantal, maar ook op een heel ander niveau. “Macht werkt over het algemeen op een veel indirecter niveau, boven het niveau van het individu uit, in de vorm van allerlei normen en waarden. Aan dit niveau kom je niet toe met deze theorie en dit model.”

Daarnaast probeert ze aan te geven welke variabelen mogelijk van invloed zijn op macht zoals

bijvoorbeeld overheidsbeleid, normen en waarden, onderhandelingsvaardigheden, werkloosheid, etc. Een voorbeeld van hoe normen en waarden doorspelen is de functiewaardering. De werking van normen en waarden is daarin zo sterk dat banen of kenmerken die voornamelijk door vrouwen worden uitgeoefend of als vrouwelijk worden gekwalificeerd overduidelijk ondergewaardeerd worden. “Passen op een kind wordt slechter betaald dan passen op een auto. Parkeerwachters krijgen een hoger loon dan bijvoorbeeld een kleuterleiders. Alle verzorgende beroepen worden minder gewaardeerd, betaald in loon, dan de banen waar men omgaat met dingen! Wat een rechtvaardige beloning voor een beroep is lijkt een beetje ter discussie gesteld te worden. Als je dat doet komt de onrechtvaardigheid duidelijk naar voren. Dit soort factoren krijg je bijna niet in een strak theoretisch model.”

THEORETISCHE ONDERBOUWING

Voor het kritisch analyseren van het model is afstand en daarmee tijd nodig. “Waar ik al bang voor was is gebeurd. Met een model krijg je er niet veel anders uit dan dat je er in stopt. De relaties liggen echter wel zo complex dat zo’n model verhelderend werkt. Als je zo’n lange tijd er mee gewerkt hebt is het moeilijk afstand te nemen en kritisch naar je eigen werk te kijken. Het sterke punt van dit model is echter dat theoretisch is onderbouwd dat macht door werkt in de beloning.”

R

1.) Scriptie: *Vrouwen in de arbeidsmarkt en de verklarende waarde van de Ned-klassieke-, Marxistische- en institutionele theorie is verkrijgbaar bij het Tinbergen Instituut of de leerstoelgroep emancipatie economie.*

2.) Dit model wordt beschreven in de paper: *Gender differences in Wages, unions and bargaining theory* en zal binnenkort gepubliceerd worden. Het is dan op te vragen bij het Tinbergen Instituut of de leerstoel emancipatie economie

LUSTRUM FEE

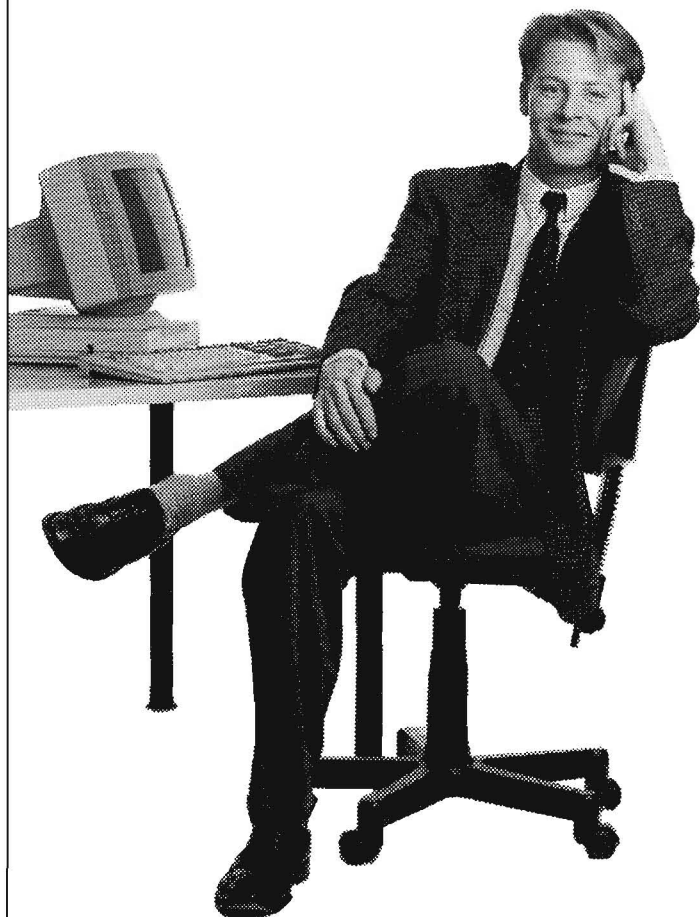
Onze faculteit bestaat sinds 16 januari 1992, 70 jaar. In november zal dit worden gevierd. Er worden workshops georganiseerd en sprekers uitgenodigd. Natuurlijk zullen er ook vele feestelijke activiteiten plaats vinden.

Heb je zin om je creatieve geest hierop los te laten? Wil jij je organisatie talent tonen? Of heb je gewoon leuke ideeën? Stap dan even binnen bij de kamer van de AGE, de NOBAS, de SEF of de VSAE en meld je aan.

De Lustrumcommissie.

**PAUL (24), REEDS ÉÉN JAAR
IN OPLEIDING VOOR ACCOUNTANT,
IS OP ZOEK NAAR EEN COLLEGA...**

**...MET DE BUL BEDRIJFSECONOMIE
OP ZAK EN DE AMBITIE OM
DOOR TE GROEIEN.**

Bij VB voelde ik mij meteen thuis. Elke dag is anders. Ik werk in steeds wisselende teams. Ik heb zo'n 30 collega's. Wij werken prima samen, van hoog tot laag. We hebben het alleen wat druk. Vandaar dat wij er graag nog iemand bij willen hebben. Die, net als ik vorig jaar, binnenstapt als afgestudeerd Bedrijfseconoom en er tegenaan wil. Voor mij was dit de start van een boeiende baan, waarin ik werk en post-doctorale studie accountancy combineer.

Ik kom bij verschillende cliënten en word voor uiteenlopende problemen geplaagd. Zo leer je veel en kun je snel doorgroeien.

VB is een veelzijdig accountantskantoor met een dertigtal vestigingen in Nederland. Voor onze cliënten verzorgen wij de controle, maar zij

vragen ons ook als adviseur bij informatievoorziening, organisatieverandering en belastingvraagstukken.

Mijn salaris is prima. De verdere arbeidsvoorwaarden (auto, verlof) hoor je in een persoonlijk gesprek. Die zet ik niet allemaal in deze advertentie. Lijkt het je wat? Bel dan voor meer informatie en/of een oriënterend gesprek het onderstaande telefoonnummer. Je stoel staat al klaar.

070-3738388

VB Accountants

Nassaulaan 12, Postbus 19331, 2500 CH 's-Gravenhage, telefoon 070 - 3738484

VB IS GEVESTIGD IN AMERONGEN, ASSEN, BENNEKOM, BERGEN OP ZOOM, BILTHOVEN, BREDA, BREUGEL, DELDEN, DOETINCHEM, DORDRECHT, DRACHTEN, HAARLEM, HEERENVEEN, DEN HELDER, HELMOND, HENGELO, 's-HERTOGENBOSCH, LEEUWARDEN, LELYSTAD, MAASTRICHT, NIEUWEGEIN, ROERMOND, TIEL, TILBURG, VEENDAM, VENLO, VLAARDINGEN, VLISSINGEN, WORMERVEER, ZOETERMEER EN ZWOLLE. HET HOOFDKANTOOR IS GEVESTIGD IN 's-GRAVENHAGE.

Foto: Marian Vleerlaag

FACTS AND FIGURES VAN EEN NIEUWE PROF

Naam: Uitermark, P.J.

Geboorte datum / plaats: 6 jan. 1940 te Zwanenburg (gemeente Haarlemmermeer).

Burgelijke staat: gehuwd.

Vooropleiding/ vorige functies: Staatsexamen HBS-A, doctoraal algemene economie UvA, promotie EUR. Docent UvA; topambtenaar mededingingspolitiek, Ministerie van Economische Zaken.

Huidige functie: hoogleraar Externe Organisatie.

Kleur ogen: bruin

Lengte: 1.90 m.

Borstomvang: geen idee.

Kleur haar: blond naar grijs.

Gewicht: 100 kg lijkt me een goede gooi.

Schoenmaat: 11

Bijnaam: _____

Meest geliefde imago: nooit bij stil gestaan.

Muzikale voorkeur: hoempa; J.S. Bach.

Lievelingsgerecht: hutspot.

Favoriete boek: een mooi gebonden boek.

Favoriete kunstenaar: Jeroen Bosch.

Favoriete drank: zoek ik nog steeds.

Favoriete kleur: groen.

Favoriete kleding: pyjama.

Favoriete vervoermiddel: fiets en auto.

Hobbies/tijdverdrijf: tuinieren.

Welke kranten/tijdschriften leest u: de Volkskrant, NRC, HP/De Tijd, VPRO-gids.

Hoe brengt u uw vakantie door: telkens anders.

Grootste ergernis: de vertragingen en slechte verbindingen van het openbaar vervoer.

Kan me wakker maken voor: nou nee, liever niet.

Mooiste avond uit: de eerste.

Slechtste gewoonte: ook tegen het invullen van dit soort lijstjes geen nee te kunnen zeggen.

Beste eigenschap: Zie vorige regel.

Leukste eigenaardigheid: daarnaar zal ik in mijn omgeving eens navraag doen.

Wie bewondert u het meest als mens: daar kom ik dus niet uit.

Meest gebruikte grap in de collegezaal: die komt nog.

Hoe denkt u over studenten: zij verbazen me iedere dag weer.

Favoriete econoom: Frank Hahn.

Wat is de grootste misvatting onder economen? dat ze over alles een mening moeten hebben.

Wat is de meest gangbare misvatting onder economen? dat ze serieus worden genomen.

Wat is uw meest gekoesterde opvatting/overtuiging? dat naar de econoom geluisterd moet worden.

Grootste uitdaging: op tijd komen.

Grootste angst: te laat komen.

Hoe lang blijft u hier? zolang ik niet weggekocht of weggepest word.

R

De vijanden

Volgens van der Ploeg wordt in de politiek de hegemonie van de economische professie duidelijk door de manier waarop de Sociaal-Economische Raad en het Centraal Planbureau functioneren. Joost mag weten vanwaar deze hegemonie. Ook Rick is er nog niet geheel achter. Wel signaleert hij dat het niet kan zijn veroorzaakt door eensgezindheid, want als je John Maynard Keynes en drie andere economen om advies vraagt krijg je vijf verschillende antwoorden, twee van Keynes en één van elk van de drie anderen.

SPRAAKVERWARRING

Volgens van der Ploeg wordt de Babylonische spraakverwarring mede veroorzaakt door de economen die niet bereid zijn, in politiek opzicht, met de billen bloot te gaan. Ze presenteren hun theorieën als objectieve waarheid. Dit terwijl de toetsbaarheid van die theorieën vrijwel onmogelijk is, omdat niet op grote schaal geëxperimenteerd kan worden zoals in meer exacte wetenschappen. Daarom dienen ze hun politieke voorkeuren duidelijk te maken. Dan weet eenieder uit welke hoek de wind waait. Hij onderscheidt verschillende soorten economen, waarbij een combinatie mogelijk is tussen enerzijds rechtse en linkse modellen en anderzijds rechtse en linkse preferenties. Zelf schaart hij zich bij de ruwe bolsters met een blanke pit. (rechtse modellen en linkse preferenties)

ZOETWATERGEKKEN

De zogenaamde "fresh water" economen uit de VS zijn volgens van der Ploeg onvervalste zoetwatergekkers. Ze vinden niets leuker dan een technisch debat aan te gaan met meer bevroren economen. Als je daarop ingaat heb je, voor je er erg in hebt, tevens hun onverteerbare veronderstellingen geslikt, want hun technische discussies leiden de aandacht af van de achilleshiel van hun verhalen. Ze veronderstellen tegen beter weten in dat alle markten ruimen, ja sterker nog, er bestaat een kolossale verzameling van markten voor elk goed, op elke plaats, voor elk moment in de toekomst en voor elke eventualiteit in de toekomst. Van der Ploeg ridiculiseert dit verder door dit op de paraplumarkt van toepassing te verklaren. Zo is er in Amsterdam, Karachi en overal elders een paraplumarkt en ook een termijnmarkt, waarbij de prijsverschillen op de termijnmarkt natuurlijk vooral door het weer bepaald worden.

De zoetwatergekkers geloven nog steeds in de 'invisible hand' van Adam Smith en het daaruit voortvloeiende egoïsme als beste vorm van altruïsme. Vooral bij de term 'Pareto-efficiëntie' gaat hun hart sneller kloppen. Vergeten wordt dat een efficiënte allocatie van middelen tot een geheel scheve inkomensverdeling kan leiden. Toch vindt van der Ploeg dat de zoetwatergekkers ons een goede les kunnen leren, want soms is het beter de markt niet door beleidsmaatregelen

Marcel van Schagen

te verstoren. De uit het minimumloon voortvloeiende hoge uitkeringen zijn asociaal omdat werklozen niet genoeg prikkels hebben aan de slag te gaan, en het hen verboden wordt hun arbeid onder het minimumloon aan te bieden. Het eerlijk verdelen van inkomen veroorzaakt een oneerlijke verdeling van baantjes en vergroot de kloof tussen "insiders" en "outsiders".

Dit wordt nog eens versterkt door de typisch Nederlandse praktijk om CAO's algemeen verbindend te verklaren. Als men handen en voeten wil geven aan de leuze "participatie boven inkomen" dient dit zo snel mogelijk afgeschaft te worden.

Dat de overheid zich wel met de economie bemoeit als ze dat volgens de economen niet zou moeten doen, wordt vooral veroorzaakt door de angst van politici voor de tirannie van de gevestigde deelbelangen. Daarom houdt de overheid veel kartels in stand, waarvan de consument de pineut is. Zo worden sinds 1 januari de medicijnen door de staat betaald, maar stijgen toch de ziektekostenverzekeringen. Mercedesen, compact-discs en vele andere artikelen zijn hier te lande door kartelvorming veel te duur en de vestigingsvergunningen die aan notarissen, dierenartsen en anderen gegeven worden leiden alleen maar tot kartels en te hoge kosten voor Jan met de pet.

TRADE, NOT AID

Op basis van de theorie van het comparatieve voordeel, waar Ricardo de grondlegger van is, komen veel economen en vooral ook zoetwatergekkers, die zelfs in de ogen van der Ploeg niet altijd gek zijn, tot de conclusie dat het verstandiger is de grenzen open te gooien en onze bedrijven bloot te stellen aan concurrentie van Oost-Europa. "Trade, not aid" is het motto. Dit zou volgens van der Ploeg vier vliegen in een klap slaan. De Westeuropese consument profiteert van lagere prijzen, de belastingbetaler hoeft niet meer mee te betalen aan de landbouwsubsidies, het milieu wordt minder vervuild en Oost-Europa krijgt de kans zich te ontwikkelen. De praktijk is echter anders en wordt weer eens verpest door de tirannie van de gevestigde deelbelangen.

In zijn inaugurele rede van 21 januari, getiteld: "Is de econoom een vijand van het volk?" geeft de kersverse hoogleraar Rick van der Ploeg zijn visie op 'de econoom', zijn/haar plaats in de maatschappij en veegt hij

De kloof tussen arme en rijke landen lijkt alsmaar groter te worden. Van der Ploeg stelt dan ook dat de neo-klassieke zoetwatergekkers-convergentietheorie niet deugt. De laatste vijf jaar is een nieuwe visie op groei en ontwikkeling tot stand gekomen die de expanderende kloof tussen rijk en arm poogt te verklaren. Het grensnut van kapitaal neemt niet meer af naarmate de kapitaalgoederenvoorraad stijgt. Kapitaal wordt breed opgevat, dus machines, land, menselijk kapitaal, etcetera. Met een dergelijke brede visie op het kapitaal is het redelijk aan te nemen dat het

Foto Kik Teunissen

Rick op volle toeren

grensnut van kapitaal niet afneemt, zoals de neo-klassieken beweren, maar constant of zelfs stijgend kan zijn. De economie kan dan onbeperkt groeien. Waar de neo-klassieke groeivoet op lange termijn niet beïnvloed kon worden door overheidsingrijpen, kan dit in deze nieuwe visie juist wel. De overheid dient te investeren in scholing,

van het volk?

en passant de vloer aan met een aantal neo-klassieke economen, die voor zoetwatergekken worden versleten. Ook politici en vertegenwoordigers van gevestigde deelbelangen krijgen een veeg uit de pan.

training en R&D. De beste vorm van ontwikkelingshulp aan Oost-Europa is dan ook de investering in fysiek en menselijk kapitaal in plaats van het geven van massale consumptieve overdrachten aan die landen.

SCHOKDEMPERS

Van der Ploeg stelt dat vooral economen, die geloven dat markten, in het bijzonder arbeidsmarkten, onmiddellijk ruimen door loon en prijsaanpassingen, grote voorstanders van de EMU zijn. De voordelen van de Europese munt, zoals lagere transactie- en informatiekosten en vermindering van wisselkoersrisico's kunnen dan meteen binnengehaald worden. Maar hij is van mening dat er ook grote nadelen verbonden zijn aan de EMU. De mogelijkheid een onafhankelijk monetair beleid, een belangrijk stabilisatie-instrument, te voeren bestaat niet meer. Onevenwichtigheden door asymmetrische schokken kunnen lang voortbestaan en persistentie van regionale werkloosheid zal steeds vaker voorkomen. De EG heeft onterecht de hoop gevestigd op een hoge mobiliteit van arbeid. Omdat Europa niet zoals de VS een noemenswaardig federaal stelsel van uitkeringen en belastingen kent, kan verwacht worden dat regionale schokken onder de EMU veel harder aan zullen komen dan in de VS. Van der Ploeg ziet een goed sociaal handvest, met een federaal stelsel van overdrachten voor Europa, als absoluut noodzakelijk. Zo'n stelsel werkt als schokdemper, maar mag natuurlijk niet een beloning voor falende nationale overheden of een prikkel voor 'free-riders' zijn. Daarom moet de EG alleen fondsen overhevelen naar regio's met hoge werkloosheid onder de voorwaarde dat die regio's bijvoorbeeld (her)trainings- en scholingsprogramma's aan hun werklozen aanbieden. In de VS is het al moeilijk regionale schokken goed op te vangen. In Europa zal dit door de culturele verschillen en taalbarrières, hetgeen een lagere arbeidsmobiliteit impliceert, nog moeilijker zijn.

Omdat de wereld van zoetwatergekken, met oneindig veel markten, in de ogen van der Ploeg een fictie is, heeft de overheid de plicht kartels te breken en markten te creëren. Zo ontbreekt de markt voor vervuiling. Omdat geen prijs wordt

berekend voor de schade aan het milieu, wordt er te veel vervuild. De prijs is nul en de vraag is oneindig. De overheid zou verhandelbare emis-

Foto Kik Teunisse

Van der Ploeg onder vuur

sierchten kunnen introduceren, voor het aantal tonnen uit te stoten ammoniak en deze via bijvoorbeeld de ABN-AMRO op de beurs kunnen verkopen. Er komt geen ambtenaar aan te pas en het leidt tot een efficiënte allocatie van middelen. Maar nee, de overheid heft liever belastingen en deelt subsidies uit. Zonden worden vaak zwaar gesubsidieerd en deugden zwaar belast. Het ontbreken van markten is dus een belangrijke reden voor overheidsbemoediging, vooral als er tevens sprake is van externe effecten, waarbij het (on)geluk van de ene burger afhangt van de acties van de andere burger. Van der Ploeg ziet werkloosheid als een subtiel voorbeeld van een extern effect. Volgens de zoetwatergekken bestaat onvrijwillige werkloosheid niet, want iemand die werkloos is heeft een bewuste afwijking tussen het grensnut van vrije tijd en het

“zoetwatergekken geloven dat werklozen op vakantie zijn en daarvoor een bewuste keuze hebben gemaakt”

grensnut van consumptieve bestedingen gemaakt. De werklozen zijn op vakantie en hebben daarvoor gekozen. Deze visie vindt van der Ploeg niet alleen onjuist maar ook immoreel. Werklozen kunnen voor het gangbare loon gewoon niet

aan de slag, ook al zouden ze willen. Er is sprake van onvrijwillige Keynesiaanse werkloosheid. Macro-economisch gesproken is er te weinig vraag naar goederen, hetgeen versterkt wordt doordat minder werklozen tot minder uitkeringen en dus minder belastingen (ook voor bedrijven) leiden. De logica van deze laatste passage is mij helaas niet geheel duidelijk, maar mag van der Ploeg me nog eens haarfijn uitleggen. Niettemin stelt hij volkomen terecht dat er sprake is van een kolossaal negatief effect als een steeds groter wordende groep van niet-productieven in de

WW of WAO geparkeerd staan, waarvan de inkomsten door een steeds kleinere groep werkenden opgebracht moet worden. Omdat de werkgevers, werknemers, de inactieven en de uitvoerende instanties er geen direct belang bij hebben iets aan deze situatie te veranderen, is het aan de overheid voor het collectieve belang op te komen en daadkrachtig een halt toe te roepen aan de stijging van het aantal inactieven. Behalve het niet plegen van de juiste bemoediging, heeft de overheid volgens van der Ploeg nog wel meer zonden op haar kerfstok. Zo speelt ze Sinterklaas door veel subsidies onder het mom van publieke goederen uit te delen aan gevestigde belangengroepen uit de middenklasse. Verder is er geen sprake van een continue betrouwbaarheidscoëfficiënt. Aan het begin van een regeringsperiode zal een Minister van Financiën niet bezwijken voor de smeekbeden van zijn uitgavenministers. Hij bindt zich net als Odysseus vast aan de mast om niet voor het verlokkelijke gezang van de sirenen te bezwijken. Maar naarmate de verkiezingen naderen zal hij zijn betrouwbare reputatie verjubelen.

Het begint nu langzaam maar zeker wel duidelijk te worden, wie de werkelijke vijanden van het volk zijn. Niet de economen, maar de politiek en de tirannie van de gevestigde deelbelangen. Eén vraag heeft onze nieuwe prof hiermee niet beantwoord: Hoe komt het toch dat zo ontzettend veel politici economen zijn?

de man is het goedkoper de andere, minder aantrekkelijke vrouw te compenseren.

De keuze van mensen tussen trouwen of ongehuwd samenwonen, is afhankelijk van de inhoud van het huwelijkscontract. Een recent opvallend voorbeeld speelde in 1989 in Zweden. In dat jaar werden 108.000 huwelijken gesloten. Dit ten opzichte van de 10 jaren daarvoor, toen er jaarlijks 40.000 huwelijken werden gesloten. De reden voor deze ontwikkeling was dat een overgangsregeling in de weduwpensioenwet werd ingevoerd. Alleen paren die getrouwd zijn vóór januari 1990 konden daarop beroep doen, omdat Zweden vanaf die tijd geen weduwpensioenen meer kent voor vrouwen die na 1943 zijn geboren en voor oudere vrouwen die later zijn gehuwd.

Vrouwen hebben in huishoudproductie een absoluut voordeel

Economie in het huishouden

prof. dr. S.S. Gustafsson

Huishoudproductie en marktproductie hebben dezelfde 24-urige tijdsrestrictie en de economie van de arbeid is een van de kernpunten van algemene economie. De tijdsallocatie tussen huishoudproductie en de markt wordt bepaald door de marginale uurprijs van iedere activiteit. Dit zijn goede redenen om over de huishoudproductie te theoretiseren. Door het verschijnsel van de tweeverdieners en de wens van de Nederlandse regering om meer mensen aan het werk te krijgen, is dit onderwerp actueler geworden. Volgens Gary Becker 1. (1981) gaat de 'efficiënte huishouding' de taken zodanig verdelen, zodat de ene partner volledig op de markt specialiseert en de ander zijn/haar tijd tussen de markt en het huishouding verdeelt.

Cigno vindt dit model van Becker 'een pure zakenrelatie' dat in de meeste gevallen de verhouding tussen man en vrouw slecht karakteriseert. Om dit te verbeteren voegt hij binnen zijn model een produkt toe dat niet iedereen voor zichzelf kan produceren, maar juist alleen binnen de samenwerking van het echtpaar. Dit nieuwe produkt is gezelligheid, liefde en kinderen. Complete marktspecialisering binnen dit model is niet mogelijk. Echter ook geen gelijke tijdsallocatie, vrouwen hebben een absoluut voordeel in de huishoudproductie, vanwege het feit dat mannen geen kinderen kunnen krijgen. Daardoor moeten vrouwen die van hun echtgenoten verlangen, dat hij net zoveel tijd als zij in het huishouden steekt, niet dezelfde maar een hogere

De Universiteit van Amsterdam wordt in maart door prof Cigno bezocht. Hij is een van de belangrijke vertegenwoordigers van het vak: 'Economie van het gezin' en zal voor AIO's en studenten een lezing geven. In zijn boek, dat theoretisch binnen de 'Mainstream economics' valt, worden vele onderwerpen behandeld. Hieronder volgt een kleine indicatie van de kosten-baten analyse van onder andere: partnerkeuze, huishoudproductie, de huwelijksmarkt en huwelijkscontracten.

re marktproductiviteit dan hun partners hebben. Zo compenseren ze hun voordeel als huishoudproducent.

HUWELIJKEN

Stel dat er meer vrouwen dan mannen toetreden op de huwelijksmarkt. Wie zal dan ongehuwd blijven? Doordat mannen kunnen kiezen, zullen zij in dat geval de meest aantrekkelijke vrouw willen trouwen. Zodoende blijft de minst aantrekkelijke vrouw alleen. Deze redenering houdt geen rekening met de reactie van de vrouw. Ieder individu gaat pas trouwen wanneer de baten van de gehuwde staat groter zijn dan de kosten. Het verbazende resultaat van het model van Cigno is als een vrouw op alle manieren attractiever is dan alle andere vrouwen, zij alleen zal blijven. Voor

Dus de huwelijks- en de gescheiden staat kunnen eenvoudiger beïnvloed worden door veranderingen in de wettelijke regelingen van huwelijken, dan te pleiten voor een maatschappelijk gewenste samenlevingsvorm door religieuze en soortgelijke argumenten.

ECONOMIE VAN HET GEZIN

In dit artikel heb ik enkele voorbeelden van de toepassing van de theorievorming gegeven. Economie van het gezin is onder andere een werktuig om de demografische ontwikkeling te begrijpen. In de naoorlogse tijd is het optreden van het geboortecijfer in alle westerse landen cyclisch geweest. Het was een complete verrassing dat de geboortecijfers in Zweden sinds 1983 fors gestegen zijn en dat dit bijvoorbeeld geleid heeft tot een groter tekort aan kinderdagverblijven dan kon worden voorzien. Voor de studenten van 'Emancipatie van vrouwen op de arbeidsmarkt' (specialisatievak door Gustafsson/red.) is er veel te leren van het boek van Cigno.

Alessandro Cigno houdt op woensdag 11 maart a.s. een gastcollege in het kader van de seminarreeks Algemene Economie. Daarnaast geeft hij op donderdag 12 maart een veldnaamse AIO-cursus in het kader van het Timbergen Instituut. Aangezien zijn boek heel technisch is geschreven, is de cursus bedoeld voor aio's die bekend zijn met de methoden van moderne micro-economische theorieën, bij voorkeur 'senior students'.

Prof. dr. S.S. Gustafsson is verbonden aan de leerstoel Emancipatie-economie, UvA

1) Er zijn drie boeken, die de geïnteresseerde student over 'Economics of the Family' kan lezen: de bundel van de Nobelprijswinnaar T.W. Schultz (1974), The economics of the family, het boek van Gary Becker (1981), A treatise on the family, en het recent verschenen boek van Alessandro Cigno (1991), The economics of the family.

Uit Intermediair's top-40

1 (2) F. v.d. Ploeg	UvA
2 (1) S. v. Wijnbergen	Wereldbank
3 (3) P. Nijkamp	VU
4 (17) H.J. Bierens	VU
5 (5) J.R. Magnus	KUB
11 (18) J. Hartog	UvA
23 (22) F.A.A.M. v. Winden	UvA
25 (-) A. Schram	UvA
33 (30) R.D.H. Heymans	UvA
35 (37) M.M.G. Fase	UvA
38 (35) H.N. Weddepohl	UvA
39 (36) J.S. Cramer	UvA

Uit de ESB-top 30

1 (1) J. Tinbergen	emeritus
2 (2) A.P. Barten	KUB
3 (3) P. Nijkamp	VU
4 (5) J.R. Magnus	KUB
5 (4) J.J. v. Duyn	UvA
7 (12) F. v.d. Ploeg	UvA
8 (14) J.F. Kiviet	UvA
11 (9) J.S. Cramer	UvA
24 (24) M.M.G. Fase	UvA
28 (27) J.G. Lambooy	UvA

op het gebied van de economische wetenschap, en dus van belang voor de ESB top-30. Overigens is de waarde van een citaat de afgelopen jaren flink gedevalueerd. Was in 1981 een totaal van tien citaten voldoende voor een vermelding in de top-30, nu moet men al eenentwintig citaten vergaren voordat men een plaatsje krijgt toebedeeld in de 'Hall of Fame'.

HET BESTE VAN HET BESTE

Met twee van deze knallers van hitlijsten komt de vraag naar voren welke lijst de beste weergave geeft van de 'beste' econoom. Is een econoom 'goed' omdat hij zoveel artikelen schrijft (van belang voor Intermediair's top-40), of is een econoom goed omdat hij zo vaak geciteerd wordt (van belang voor de ESB top-30)? We kunnen de vraag ook iets anders formuleren: Gaat het om kwantiteit, of gaat het om kwaliteit? Het antwoord ligt bijna in de vraag opgesloten. De ESB top-30 lijkt mij in het geheel wat robuuster, ook omdat men van meer tijdschriften uitgaat en aan deze tijdschriften geen arbitraire wegingsfactoren toekent. De top-40 van Intermediair kent daarnaast het nadeel dat het schrijven van boeken niet als een wetenschappelijke activiteit wordt meegeteld. Het gaat immers om de publikaties in tijdschriften. Citaten uit boeken tellen wél mee in de ESB top-30.

SMAAK

Wil dit nu zeggen dat de FSB top-30 een correct beeld geeft van een goede econoom? Waarschijnlijk niet, en wel om precies dezelfde redenen waarom een single die op de eerste plaats staat in de Veronica top-40 nog geen goed nummer hoeft te zijn. Een notering in de ESB top-30 wil niets meer zeggen dan dat men een plaatje heeft gemaakt dat in de smaak is gevallen bij andere economen. Baanbrekende theorieën worden echter meestal pas na verloop van lange tijd als smaakmakend erkend. Zo schreef de huidige nobelprijswinnaar Coase al in 1937 een verhandeling over transactiekosten, die pas in de jaren '70 in het citatencircuit terechtkwam. De FSB top-30 is dus in feite niet echt aan te merken als een graadmeter voor de kwalitatief goede econoom. Een ander bezwaar, dat voor beide hitlijsten geldt, is dat de tijdschriften die meetellen voor een notering in de top bijna allemaal van neoklassieke signatuur zijn. Economen die tot een andere - minder gangbare - theoretische stroming behoren, kunnen in deze tijdschriften niet publiceren. Zo bezien lijkt een notering in een economen-hitlijst slechts iets te zeggen over de mate van 'gewoonheid' en 'conformiteit' van een econoom. Niets om je buitengewoon druk over te maken dus.

De economen-hitparade

Sander de Bruyn

"Het kan verkeren. Op het ene moment sta je nog hoog genoteerd in de hitparade, en even later lig je er weer uit. Bij Veronica gebeurt dat elke week, in het tennis iets minder vaak, en bij de economen doen we het eens per jaar." Met deze gevleugelde woorden opent het weekblad Intermediair hun jaaroverzicht van de meest produktieve economen. Een top-40, compleet met stijgers en dalers, winnaars en verliezers.

TOONAANGEVEND

De stand in de top-40 wordt gemeten aan het aantal publikaties van Nederlandse economen in de 'toonaangevende' internationale tijdschriften. Om te bepalen welke tijdschriften nu de juiste toon aangeven, heeft Intermediair een lijst opgesteld van 81 tijdschriften, met daarbij behorende 'wegingsfactoren'. Deze wegingsfactoren pogen een inzicht te geven in de wetenschappelijke kwaliteiten van een tijdschrift. Zo telt een publikatie in het gerenommeerde 'American Economic Review' viermaal zwaarder dan het van Nederlandse bodem stammende tijdschrift 'De Economist'. Als men eenmaal een publikatie in zo'n 'toonaangevend' tijdschrift heeft verkregen dan is het voor de top-40 een goede zaak om het artikel wat te rekken. De output wordt namelijk gemeten naar het aantal pagina's.

TEGENHANGER

Een andere hitlijst, ook van en voor economen, wordt verzorgd door de Economische Statistische Berichten (ESB), het lijfblad van de Neder-

Aan het einde van het jaar barst de gekte pas goed los. Terwijl op straat het vuurwerk knettert, geven de kranten, tijdschriften, televisie en radio middels hun treurige jaaroverzichten blijk van een historisch besef dat niet dieper gaat dan één jaar. Gelukkig maar dat de wetenschap van dergelijk korte-termijn terrorisme verstoken blijft. Tenminste dat hóóp je. Helaas is het wetenschappelijk leven niet zo mooi als de folder heeft beloofd. Welkom in het circus van de gekte: "Ladies and gentlemen, we proudly present: De Economen-hitparade".

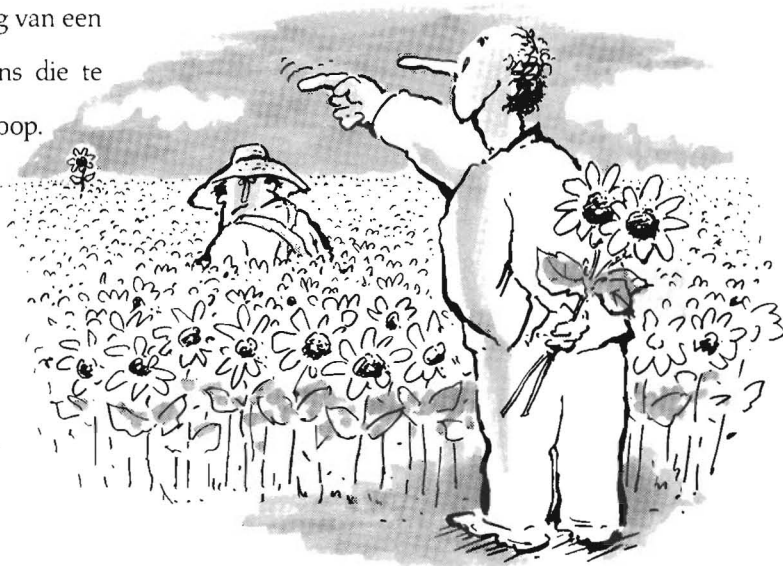
landse kwantitatieve econoom. De top-30 in de ESB wordt samengesteld aan de hand van het aantal malen dat een Nederlands econoom geciteerd wordt in de internationale tijdschriften. In tegenstelling tot de top-40 van Intermediair, meet de ESB top-30 dus niet de produktiviteit, maar de invloed die de Nederlandse economen op hun vakbroeders hebben. Gelukkig voor de redactie van de ESB hoeft men niet zelf alle internationale tijdschriften te spellen op een mogelijk citaatje van vaderlandse origine; deze dienstverlening wordt verzorgd door het internationale instituut 'the Social Sciences Citation Index' (SSCI). Dit instituut heeft de verheffende taak op zich genomen om alle citaten te noteren uit niet minder dan 1500 gerenommeerde internationale wetenschappelijke tijdschriften. Ongeveer 140 daarvan zijn

Econoom gaat zonnebloemen kopen.

De financieel economisch manager bij Unilever heeft in de volle breedte met de bedrijfsvoering te maken. Hij zit in het centrum van de beslissingen. Zo beslist hij bijvoorbeeld over de aankoop van een oogst zonnebloemolie. En krijgt hij te maken met een diversiteit aan accountingaspecten. Zoals de beheersing van een geldstroom van vele miljoenen guldens die te maken heeft met investeringen en inkoop.

Dat geeft zijn functie een toegevoegde waarde en commerciële dimensie. En dat geeft zijn carrière volop mogelijkheden. Want in een open sfeer die ruimte biedt aan initiatieven en ideeën, wordt hij niet belemmerd door bureaucratie.

Vraag voor meer informatie de brochure "Perspectieven voor Academici bij Unilever" aan bij: Evelien van Doorn, tel. 010-4644243 of schrijf naar: Nederlandse Unilever Bedrijven B.V. (Sectie Management Development), Antwoordnummer 5004, 3000 DK ROTTERDAM.

Cristof Smit, een snelle journalist.

Marian Vleerjag

Van econoom tot snelle journalist

Esther van Dijk

“De eerste vier van de in totaal acht maanden word je omgeschoold van academicus tot journalist. Je gaat gewoon krantje spelen en bent voortdurend op zoek naar het kleine Rotterdamse nieuws. Hoe kleiner hoe beter. Al is het maar de eerste steen voor een gebouw, je moet erheen. En daar dan voor vijven een berichtje over maken.” Smit werkt tegenwoordig bij Inter Press Service. Over zijn opleiding journalistiek is hij nog steeds enthousiast, vooral over de praktijkgerichtheid. “Om negen uur ‘s ochtends begin je met het uitgebreid doornemen van de ochtendkranten. Aan de hand daarvan zie je wat écht nieuws is of wanneer je een ‘feature’ (achtergrondnieuws) moet schrijven en wat de technische verschillen daartussen zijn. Na dit theoriegedeelte word je dan ‘s middags zelf de straat opgestuurd. In het gebouw is een redactiekamer met een telex van het ANP, telefoons en beeldschermen, waar je tot vijf uur zit te stressen voor het dagnieuws en vaak ‘s avonds nog aan opdrachten voor de colleges werkt.”

De opdrachten en nieuwsberichten worden uiteindelijk nagekeken en besproken door kopstukken uit de Nederlandse dagbladwereld als Joost van der Vaart (adjunct-directeur bij NRC), Jacques de Jong (Volkskrant) en prof. van Schendelen. Eén dag in de week zijn er naast hoorcolleges over rechten, politicologie, economie, beta-wetenschappen en statistiek, ‘intieme’ gastcolleges van politici en journalisten die over hun ervaringen

Kranten willen meer academici in dienst nemen. Schrijven onder druk van een deadline leer je echter niet tijdens je studie. Cristof Smit, afgestudeerd aan de FEE, volgde in 1990 aan de Erasmusuniversiteit de enige postdoctorale opleiding journalistiek die Nederland rijk is: “Het was beter in ieder geval iets, hoe onbenullig ook, voor vijf uur in te leveren, dan om één over vijf met een goed stuk aan te komen.” Alhier het eerste artikel uit een nieuwe Rostra-serie over postdoctorale opleidingen.

gen vertellen. Bovendien worden regelmatig interviews en persconferenties in scène gezet om de techniek van het interviewen onder de knie te krijgen.

GESCHIEDENIS

In Nederland is twee jaar geleden de opleiding voor journalistiek opgezet in Rotterdam door Paul Schulten van de kunsthistorische faculteit en André Spoor (oud hoofd-redacteur NRC). Op internationaal niveau bestaan er niet veel postdoctorale opleidingen voor journalistiek. Naast de Erasmus Universiteit zijn er nog ‘the Columbia University’ in de Verenigde Staten, ‘the City

University of London’, en de Sorbonne in Parijs. De sollicitatieprocedure is vrij streng. Elk jaar schrijven zo’n 200 studenten een brief. Daarvan mogen er 32 langs komen voor een gesprek. Diezelfde dag moeten ze drie buitenlandse telexen tot één strak Nederlands persbericht herschrijven. Uiteindelijk zijn er in ‘90 zestien afgestudeerden aangenomen en de laatste twee jaren twintig. Economen zijn er weinig, elk jaar één of twee.

De kosten van de opleiding zijn hoog. De drie grootste kranten van Nederland -Telegraaf, Volkskrant en NRC- sponsoren weliswaar, maar het collegegeld blijft 5000 gulden. De studiebeurs is vaak al afgelopen, een uitkering tijdens het volgen van een opleiding is niet toegestaan, dus steken de journalisten in spé zich diep in de schulden.

STAGE

Na het theoriegedeelte loopt iedereen de tweede vier maanden stage bij een groot dagblad. Smit: “Ze doen er de eerste vier maanden alles aan om je zonder moeite mee te laten draaien met een krant. En dat lukt, het tempo van schrijven dat je aangeleerd wordt ligt hoger dan bij de kranten zelf. Waar je niet op voorbereid bent is de bedrijfscultuur van een dagblad. Toen ik bij de Volkskrant binnenkwam kende ik niemand en moest zelf maar uitzoeken wat ik kon doen. Ik begon met verslaggeverij en ben uit verveling, het was zomer en er gebeurde niets, overgestapt naar het financiële nieuws. Omdat ik hier toevallig wel iemand kende kreeg ik wat meer toegeschoven. De begeleiding was echter niet optimaal. Het duurde vrij lang voordat ik wist wat mijn functie was, wat voor een schakel ik vormde. Eigenlijk zijn al die afdelingen -buitenland, economie etc.- klikjes die tegen elkaar opboksen. De eindredactie bepaalt uiteindelijk wie er wint.”

CONNECTIES

Van Smit’s jaar is iedereen goed terechtgekomen, van het tweede jaar zijn er slechts drie van de twintig postdoctorandi bij een krant blijven hangen. Hoe dat komt weet hij niet. “Met de Volkskrant, NRC en Telegraaf gaat het nog steeds erg goed.” Over zijn opleiding is hij achteraf gezien toch vrij positief. “De opleiding is duur, de hoorcolleges zijn ietwat overbodig en de eerste vier maanden zijn te kort om je in specialiteiten te verdiepen, zoals opiniestukken. Toch slaan de dagbladen deze opleiding hoger aan dan de school voor journalistiek, omdat je hier meer in het diepe wordt gegooid en gedwongen wordt veel en snel te schrijven. Bovendien zijn de connecties die je tijdens je stage krijgt minstens zo belangrijk voor je carrière als de schrijfervaring die je opdoet in Rotterdam. Zo werkt het nu eenmaal in de journalistiek.”

R

Het prisoner's dilemma

N. Oomes

Laat ik eerst, zoals het iedere zichzelf respecterende econoom betaamd, wat veronderstellingen maken om mezelf in te dekken. Wanneer het gaat om de inhoud en de kwaliteit van het onderwijs zijn docenten en studenten de enige betrokkenen. We zien af van invloeden van de overheid, interim-managers, etc. De homo economicus op de FEE is egoïstisch, rationeel en optimaliserend. Om te kunnen onderhandelen zijn studenten- en docentenorganisaties opgericht (AGE, Nobas; EEFB, PvdE). Voor het gemak veronderstellen we voor beide partijen slechts één fractie. De keuzeobjecten in de nu volgende analyse zijn T (aantal tentamenkansen) en C (hoeveelheid colleges, werkstukken, referaten en andere 'extraatjes'). Restrictie is de beschikbare tijd.

STUDENTENGEDRAG

Veronderstel dat de studentenorganisatie is geïnteresseerd in zowel T als C (studenten willen studiepunten behalen én een goede onderwijskwaliteit), met als doel het maximaliseren van de nutsfunctie

$$U = U(T, C)$$

Het marginale nut van T en C is positief, maar wel dalend naarmate de hoeveelheid stijgt: als iemand al veel tentamenkansen heeft voegt een extra kans niet veel meer toe. Hij is dan eerder bereid een kans op te offeren voor wat meer colleges. Anders gezegd: maximaliseren leidt tot de eerste-orde voorwaarde $\frac{-\delta U / \delta C}{\delta U / \delta T} = \frac{\delta T}{\delta C}$ en deze is negatief.

DOCENTENGEDRAG

Het nut van de docentenorganisatie zullen we meten als de aggregatie van het nut van de individuele docenten. Nu zijn er docenten die het gelukkigst zijn als ze helemaal geen onderwijs hoeven te geven, maar laten we er van uitgaan dat er ook een zekere verplichting (en voldoening in het werk) bestaat.

Stel, een docent in een zekere vakgroep geeft onderwijs gedurende één trimester. Hij heeft per jaar zeven taken a 20 uur, wat wil zeggen dat hij verplicht is 140 uur onderwijs te geven. Binnen dit trimester betekent dat $140 / 14 = 10$ uur onderwijs per week. Die tien uur kan hij verdelen tussen C (college geven en voorbereiden, werkstukken bespreken, discussiegroepjes leiden etc.) en T (tentamens afnemen en nakijken). Eén tentamenkans is verplicht, maar aan de college-tijd zit in principe geen ondergrens (C = 0 komt voor; de heer Van der Zijpp geeft bijvoorbeeld wel tentamen, maar geen college

in het vak bedrijfsplanning). Veronderstel dat het geven van een tentamen in totaal 28 uur in beslag neemt (bijvoorbeeld 28 studenten a 1 uur mondeling of 336 studenten a 5 minuten multiple-choice nakijkwerk per persoon). Verspreid over een trimester kost een tentamenkans de docent dan twee uur per week (T = 2); twee tentamenkansen kosten vier uur per week, etc. De vergelijking van de tijdsrestrictie is dus T + C = 10.

Wat levert de docent nu het meeste nut op? Aangenomen dat hij een vast salaris ontvangt valt er op het financiële gebied niet zoveel te maximaliseren. Wat je je wel kunt indenken is dat hij aan dat gegeven salaris zo weinig mogelijk tijd wil besteden. De docentenorganisatie (of liever gezegd de vakgroep) handelt tijdwinstmaximaliserend. De tijd (of formatie) die ze ter beschikking krijgt wordt bepaald door het formatieverdeelmodel en is afhankelijk van het aantal studiepunten dat door studenten wordt gehaald. Dit was althans het geval in voorgaande jaren en helaas (ondanks bijvoorbeeld het rapport van de Commissie van Drie, dat er ook al op wees dat het vreemd is om te kijken naar student- in plaats van docentbelasting) lijkt het erop dat dit principe ook in de toekomst gehanteerd zal blijven. Het is niet moeilijk in te zien dat hieruit strategisch gedrag voortvloeit: om zoveel mogelijk studiepunten te kunnen verstrekken zal men beter onderwijs gaan geven of, en dat klinkt aannemelijker, de tentamens eenvoudiger maken. In beide gevallen kan het aantal tentamenkansen afnemen (wat misschien ook nog tot gevolg heeft dat studenten wat serieuzer gaan leren, waardoor er weer meer studiepunten behaald worden). Dit laatste blijft echter speculatief.

Op een economische faculteit lopen allemaal economen rond. Studenten en docenten leren en doceren over evenwichten, organisatiestructuren en efficiëntie. Eigenlijk zouden economi-

Wanneer we de formatie die een vakgroep krijgt toegewezen dus behandelen als een hoeveelheid tijd, en de docenten als tijdwinstmaximaliserend beschouwen krijgen we de volgende tijdwinstfunctie:

$$\Pi = fX - T - C$$

waarbij Π = tijdwinst, X = studiepunten en f = formatie per studiepunt (alles gemeten in docenturen per week). Formatieplaatsen leveren immers tijd op, terwijl tentamens nakijken en college geven tijd kosten. Bij een constant tijdwinstniveau luidt de vergelijking voor een isotijdwinstcurve

$$T = fX - \Pi - C$$

en de helling van de isotijdwinstcurve. Aangezien het aantal behaalde studiepunten afhankelijk is van zowel T als C (oftewel X = X(T, C)) valt $d(fX) / dC$ niet eenduidig vast te stellen. Wel is duidelijk dat er sprake is van toe- en afnemende meeropbrengsten: als C klein is zullen er weinig studiepunten behaald worden, bij gemiddelde C worden er veel gehaald, maar bij grote C neemt het rendement af en zijn er te weinig tentamenkansen om veel mensen te laten slagen. (Daarnaast wordt gesproken over een schijvensysteem of dempingsfactor binnen het formatieverdeelmodel, waardoor bij veel colleges de relatieve toekenning van formatie weer zou dalen). Nu is de tijdsrestrictie op te vatten als een onderwijsaanbodcurve, volgens welke de tijdwinst steeds maximaal is. Voor T + C = 10 wordt te weinig (of helemaal geen) formatie verkregen en T + C = 10 is overwerk.

HET PRISONERS' DILEMMA

Hoe zit het nu met de huidige situatie? Voor de meeste vakken (met name in het verplichte deel van de studie) zijn er vier tentamenkansen, wat wil zeggen dat een docent (ondergenoemde veronderstellingen) gemiddeld twee uur per week college geeft. Studenten klagen

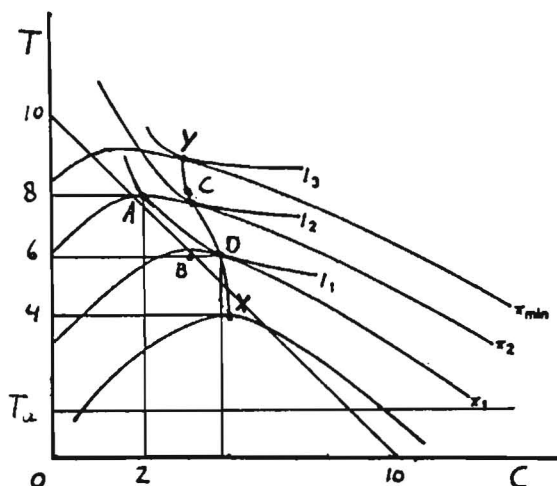

emmma van de FEE

sche faculteiten dus de best draaiende van het land moeten zijn. Waarom toont de werkelijkheid ons dan het tegendeel? Het is tijd eens te kijken naar het gedrag van de economen.

over de kwaliteit van het onderwijs: er zijn te veel multiple-choice tentamens, te grote groepen, te weinig tijd voor schrijfvaardigheid en discussie. Ze zijn echter niet bereid een tentamenkans in te leveren. In figuur 1 wordt een en ander duidelijk

voorstel komen een tentamenkans in te leveren en de docenten lijken wel gek als ze uit zichzelf meer onderwijs gaan geven. Het vermoeden rijst dat er, zoals in een echt prisoners' dilemma, door efficiënt onderhandelen wel een punt te bereiken is met een grotere totale welvaart. Dit valt in figuur 1 ook duidelijk in te zien. Op de contractcurve XY zijn beide partijen beter af. Het hangt van de machtsverhoudingen tussen docenten en studenten af welk punt door onderhandelingen

weergegeven. Het startpunt is de huidige situatie (punt A): vier kans (T = 8) en colleges à twee docenten per week (C = 2). Wanneer de studenten een concessie doen en één kans inleveren zullen de docenten volgens hun onderwijsaanbodcurve van A naar B verhuizen. Het aantal colleges (discussies, werkstukken) gaat dan van 2 naar 4, maar die toename is kennelijk nog niet genoeg om de studenten te compenseren voor het verlies van de tentamenkans: zij belanden op een lagere indifferentiecurve. De studenten blijven dus liever in punt A. De docenten kunnen ook een concessie doen, door bij vier tentamenkansen toch meer college te geven. Zoals figuur 4 al laat zien (bijvoorbeeld in punt C) dalen ze dan echter onmiddellijk in nut: geen concessie dus. Het lijkt erop dat we hier te maken hebben met een typisch prisoners' dilemma. Punt A (8,2) is een Cournot-Nash evenwicht: gegeven de keus van de tegenstander verkrijgen beide partijen het meest optimale resultaat door niets te doen (en in A te blijven). Maar de beslissingen zijn afzonderlijk genomen. Studenten zullen nooit zelf met het

bereikt zal worden. Een voorbeeld van zo'n onderhandelingsmodel is het Nash fixed threat point model. Stel μ vertegenwoordigt de relatieve macht van de docenten. Bij perfecte onderhandelingen zullen de respectievelijke winsten (boven de threat points) maximaliseren.

$$N = [\Pi - \Pi_{\min}]^{\mu} [U^*(T,C) - U_{\min}]$$

Veronderstel nu dat 'tijdsverlies' niet mogelijk is en „min (de minimale tijdswinst van de docenten) dus gelijk is aan nul. Hoe machtig de studenten ook zijn, lager dan nul zullen de docenten niet komen. Voor de studenten geldt dat zij minimaal recht hebben op één tentamenkans. U_{\min} ligt dus bij $T=2$. Om de preferenties van de studenten te kunnen specificeren gebruiken we de Stone-Geary functie

$$[U^*(T,C) - U_{\min}] = (T - T_a)^{\theta} C^{\theta}$$

waarbij T_a de gegeven tentamenkans is (dus $T=2$),

θ het gewicht van tentamenkansen en θ' het gewicht van colleges in het nut van de studenten (U^*). De 'winst' van studenten wordt dus bepaald door alles wat ze bovenop die ene tentamenkans krijgen ($T - T_a$) plus het nut van de colleges. Nu kan eerstgenoemde Nash-vergelijking worden herschreven als

$$N = [\Pi]^{\mu} (T-2)^{\theta} C^{\theta}$$

Door maximalisatie, afleiden van de eerste-orde voorwaarden en herschikking kan de helling van de contractcurve worden berekend. Overeenkomstig figuur 1 blijkt deze negatief te zijn, maar het voert te ver dit op deze plaats verder uit te werken.

CONCLUSIE

In het door mij geschetste model is inderdaad sprake van een (soort) prisoners' dilemma. Wellicht niet in de klassieke vorm - beide partijen hebben hier immers verschillende belangen - maar toch zeker voor wat betreft het probleem van het directe eigenbelang. De huidige situatie met vier tentamenkansen is een Nash-evenwicht: hier zijn de verwachtingen van beiden onderling consistent. Door een betere communicatie en efficiënt onderhandelen kan echter een werkelijk optimum (een punt op de contractcurve) worden verkregen. Er is weliswaar niets bekend over de machtsverhouding tussen docenten en studenten, maar vanwege de discrete verdeling van het aantal tentamenkansen (waar ik voor het gemak verder geen rekening mee heb gehouden) is het te verwachten dat in figuur 1 punt D wordt bereikt: 3 tentamenkansen en meer dan een verdubbeling van de college tijd. Een voorbeeld hiervan zien we bij het vak macro-economie in de propaedeutische. Essays, open vragen en een tussentoets zijn hier in de plaats gekomen van een herkansing. Dit is relatief wat arbeidsintensiever voor de docenten (zie figuur 1), maar daar staat tegenover dat het slagingspercentage enorm is gestegen (ruwweg van 30 naar 70 procent). Als deze trend zich voortzet worden herkansingen ook werkelijk overbodig.

Het realiteitsgehalte van dit onderzoekje is misschien niet erg hoog. De cijfers die ik heb gebruikt berusten op schattingen (of informele bronnen); voor empirisch onderzoek heb ik helaas geen tijd gehad. Toch geeft deze analyse mijns inziens wel aan waar het probleem inzake de onderwijskwaliteit gezocht moet worden. Dit probleem is niet de graad van democratie op de FEE (want die lijkt me vrij hoog), maar het gaat erom dat beslissingen gezamenlijk, en niet in afzondering, moeten worden genomen. Ergens weten de economen wel dat ze op een hogere indifferentiecurve kunnen komen; nu wordt het tijd voor actie.

En hij had zich nog zó ingespannen om het beleid eens flink te verkopen. Geen interview liet hij aan zich voorbijgaan om de allernieuwste onderwijssnuffjes nog wat toe te lichten en by-pass operaties recht te buigen. Natuurlijk was er de routinematige verontwaardiging en klagerigheid bij studentenorganisaties over nieuwe voorstellen. Maar op een nadrukkelijke, genuanceerde afwijzing van het onderwijsbeleid over de gehele linie, door het NRC-lezende deel van de onderwijswereld, had de enthousiaste onderwijsminister niet gerekend. "Als een enquête aan het einde van de regeerperiode weer zo uitvalt, dan hebben we gefaald," verzuchtte Ritzen welhaast met het hoofd in de schoot.

RAADSELACHTIG

Beperken wij ons tot de stand van zaken in het hoger onderwijs. Daar zijn raadselachtige, paradoxale ontwikkelingen gaande. Enerzijds dringt Ritzen aan op de economisch meer bruikbare studierichtingen en ziet hij studenten graag maatschappelijk nuttiger, korter en goedkoper studeren. Ondertussen worden de condities voor studiefinanciering steeds ongunstiger: een wegwijnende basisbeurs, duurdere leningen, strengere controles en brute 'reclame'-campagnes (moet je die kaart niet 's inleveren, tettert het drammerig door de ether). O wee diegenen, die een beroep doen op de hardheidsclausule en tussen de raderen van bezwaarschriften, 06-wachtlijnen en Steunpunten Studiefinanciering terechtkomen. En het verandert allemaal in razend tempo. Dit alles voor een maandelijks bedrag van een paar honderd gulden.

Anderzijds is - mede dankzij Ritzen - het hoger onderwijs toegankelijker gemaakt dan ooit. Cijfers vertellen dat steeds meer mensen zich jaarlijks inschrijven aan een universiteit en zich weinig lijken aan te trekken van het vermeende 'nut' van een bepaalde studie. Integendeel, juist de pretsector van de huidige educatie-industrie tiert welig. De steeds dikkere en gladdere studiegedissen kunnen de met name interdisciplinaire wildgroei amper vatten. De gemiddelde studieduur gaat daarbij nauwelijks omlaag.

Op zoek naar een verklaring voor deze merkwaardige situatie in het hoger onderwijs nemen we onze toevlucht tot eenvoudige speltheorie uit de macro-economie. (We houden het echt héél simpel!) Doelstellingen, strategieën en verwachtingen van de spelers spelen daarin een sleutelrol.

In dit simpele model voor hoger onderwijs worden twee spelers verondersteld: beleidsmaker Ritzen enerzijds en studerende anderzijds. Gegeven zijn doelstellingen is het voor de minis-

'Ritzen' en Rat

- een spelthe

Hugo Strikker

ter van cruciaal belang te weten wat Studerend Nederland verwacht uit Zoetermeer en hoe zij reageert op nieuwe plannen.

ADAPTIEVE VERWACHTINGEN

Maar niet alle studerende vormen dezelfde verwachtingen. Dit heeft gevolgen voor de uitkomst van het spel. Onder adaptieve verwachtingen kijken studenten (en hun ouders) puur

Ja hoor, ze gaan allemaal voor de titel

naar recente ontwikkelingen in de studiefinanciering. Ondertussen weten zij niet beter dan dat de Minister van Onderwijs het beste vóór heeft met de beursstudent en de kwaliteit van het hoger onderwijs - wie heeft dat immers niet?

Het zal deze adaptieve student niet meevallen een duidelijk patroon te ontdekken in het stelsel studiefinanciering. De niet aflatende berichtenstroom omtrent de chaos waarmee de invoering van Deetmans Wet op de Studiefinanciering 18+ in 1986 gepaard ging, de chirurgische ingrepen die daarna nog ettelijke keren nodig waren, de tumultueuze zuiveringen in de ministeriële top in Zoetermeer, de kelders van de Informatiseringsbank in Groningen, vol postzakken met klachtbrieven; het leest als een onvervalst samenzweringverhaal, maar het lijkt een gebed zonder end.

De adaptieve student zoekt daar evenwel niets achter. Integendeel, hij schikt zich telkens opnieuw keurig naar de aangepaste regelingen. Samen met zijn ouders, harmonieus geschaard rond dampende mokken koffie en gevulde speculaas (moeder koopt het iedere keer speciaal voor de gelegenheid: "Het is immers steeds nog een hele klus!"), berekenen ze iedere maand opnieuw, aan de hand van informatie over in-

De recente onderwijsenquête van NRC Handelsblad is bij de onderwijsminister hard aangekomen. Er is meer ontevredenheid over het onderwijsbeleid dan Ritzen zelf had verwacht. Hoe is het toch mogelijk dat de

middels Wijziging no.163, wat de meest optimale combinatie van basisbeurs, rentedragende lening, ouderlijke bijdrage en vervroegde afbetaling is; en of de 'franchisebasis' voor die luttele 4 tientjes van de NIPO-enquetes op de zaterdag, nu beter maandelijks of jaarlijks kan zijn.

En Ritzen maar hopen dat ouders en student erachter komen hoe ingenieus het stelsel wel niet in elkaar steekt. Hoewel de adaptieve student geregeld steen en been klaagt en protesteert, wordt Ritzen op zijn wenken bediend. De adaptieve student eist immers dat de minister nieuwe oplossingen voor de problemen verzint, en legt zijn lot daarmee in ministershanden. Ritzen's geloofwaardigheid staat bij de adaptieve student dus niet ter discussie. Zolang je geloofwaardig bent, kan je met verrassingen blijven komen.

RATIONELE VERWACHTINGEN

Maar onder rationele verwachtingen wordt daar een stokje voor gestoken. Rationeel Studerend Nederland vormt zijn verwachtingen immers op basis van alle beschikbare informatie. Die informatie behelst ook de doelstellingen en de budgetperikelen van de minister. De doelstelling voor hoger onderwijs luidt: een zo groot mogelijk maatschappelijk potentieel aan hoger opgeleiden. Stel dit laatste Q. De doelstellingsfunctie van Ritzen luidt dan eenvoudig

MAXIMALISEER Q, GEGEVEN B

waarbij B een budgetrestrictie inhoudt: het hoger-onderwijsbudget. Rationele studenten verwachten dat de grenzen van dat budget onderhand wel zijn bereikt. Wie de onderwijsuitgaven eens internationaal vergelijkt, kan constateren dat ons stelsel studiefinanciering van 4 miljard voor de Nederlandse belastingbetaler een dure grap is, die weinig andere landen zich permitte-

Rationeel Studeren

rationele benadering van een typische 'credibility issue' -

rekenmeester uit Zoetermeer zich zo misrekend heeft in de waardering voor zijn noeste arbeid? Er lijkt hier sprake van een gapend communicatie-écart. Maar de gevolgen strekken verder.

ren. Ook de overige uitgaven van het hoger onderwijs hebben naar rationele verwachting een plafond bereikt.

Er is internationaal gezien dus weinig reden tot klagen. Rationele studenten klagen dan ook beslist niet. Zij weten maar al te goed dat Ritzen internationale maatstaven gretig hanteert als een stok om de hond te slaan. Maar als het onderwijsbudget star blijft, zo vragen rationele studenten zich af, hoe komt Ritzen dan aan een groter maatschappelijk potentieel aan hoger opgeleiden?

Welnu, door een truc toe te passen waar hij overigens geen geheim van maakte in oktober vorig jaar, bij de evaluatie na 5 jaar WSF 18+: "Het belangrijkste is het stijgend aantal studenten" Of daarmee ook een groter maatschappelijk potentieel aan hoger opgeleiden is bereikt, is echter de vraag. Laat ons daarom eens beter kijken naar de volgende identiteit, een soort kwantiteitstheorie van het hoger onderwijs

$$N.V = T.K$$

waarin N het aantal deelnemers aan het hoger onderwijs en V het gemiddelde studietempo voorstelt. De rechterkant behelst het maatschappelijk potentieel aan hoger opgeleiden Q, in nominale termen, als produkt van de totale doorgegeven kennis K, en de nominale titels T voor die doorgegeven kennis. Ritzen probeert, gegeven een star budget en onderwijsinfrastructuur, zoveel mogelijk mensen N in hoog tempo V door het hoger onderwijs te loodsen, in de veronderstelling daarmee een groter maatschappelijk potentieel $Q = T.K$ te realiseren.

Maar de cruciale vraag is nu: zorgt een toenemend aantal snellere studenten ervoor dat in totaal meer kennis doorgegeven zal worden? Of leveren meer studenten louter meer titels? Wat gaat er stijgen: T of K?

We zijn hier beland bij een groot zorgenkind in het hoger-onderwijsbeleid: de reële waarde van titels en diploma's. Ritzen realiseert zich het in-

flatiegevaar in het hoger onderwijs maar al te goed: "De kwaliteit van de hoger opgeleiden baart de minister zorgen," berichten de kranten ons keer op keer op verontrustende toon.

Maar ondertussen wakkert Ritzen die inflatie juist aan. De onderwijsminister trekt een bezorgd gezicht maar moet ondertussen wel politiek scoren en zijn doelstelling zien te realiseren. En de doelstelling van een groter maatschappelijk potentieel Q (nominaal is goed genoeg, natuurlijk) bereikt hij, door meer mensen in het hoger onderwijs te pompen.

BELAZEREN

Maar hoe beweegt Ritzen rationele kandidaten, die van deze titel-inflerende truc op de hoogte zijn, tot studeren? Door ze te belazeren met titel-differentiëring. De indruk wordt gewekt dat er steeds meer mogelijkheden zijn je met 'een nog meer specifieke opleiding' van een ander te onderscheiden. Door nu, voortdurend en afwisselend, specifieke studierichtingen te stimuleren en nieuwe opleidingen in het onderwijsveld (en dus nieuwe titels) te introduceren, probeert Ritzen met verrassingen te komen waardoor ook rationele kandidaten tot korte, snelle studies moeten worden verleid.

"Ik ga ervan uit dat niemand hoeft bij te verdienen. Van de studiefinanciering kun je redelijk leven."

Deze strategie kan wellicht de wildgroei in het hoger onderwijs verklaren. Daarom ook juicht Ritzen onderlinge concurrentie van universiteiten en HBO van harte toe. En dat wordt nog veel erger. In de trant van 'You ain't seen nothing yet' voorspelt Ritzen ons via de media menige verrassing in de welhaast magische bewoordingen: "In de jaren negentig gaan we dingen mogelijk maken." Dat belooft wat voor de continuïteit in het hoger onderwijs waar nu al zo lang naar gesmacht wordt. Immers, gegeven een star onderwijsbudget, gaan nieuwe mogelijkheden na-

tuurlijk ten koste van bestaande verworvenheden. Medewerkers van Ritzen doen daar overigens niet moeilijk over. Schouderophalend stellen zij in een reactie op de NRC-enquête: "De onderwijswereld moet maar wennen aan een snel veranderende omgeving anno 1992." Alsof de absurde wispelturigheid in het stelsel studiefinanciering noodzakelijkerwijs voortvloeit uit turbulente Europese integratieprocessen.

"Er kan worden bijverdiend. Boven die 1600 studie-uren zit ruimte."

Maar de rationele studenten zou niet rationeel zijn, als zij ook op deze truc niet anticipeerden. Rationele studenten verwachten niet veel soeps van de volstrekt traditieloze, onderwijsmethodologische willekeur waarmee het gros van de nieuwe studies over Studierend Nederland heen komt. Rationele studenten verwachten dat de verregaande titeldifferentiëring, toenemende studentenaantallen en een star onderwijsbudget uiteindelijk leidt tot korte, uitgeholde opleidingen. Of, zoals Ritzen het treurige perspectief onlangs zelf verbijsterend onder woorden bracht: "Op den duur zou je zelfs twee studies nodig hebben om nog een fatsoenlijke opleiding te krijgen."

De studiekeuze bepaalt steeds minder de waarde van een studietijd voor de arbeidsmarkt. Rationele studenten doen er dan ook van alles bij. De zin van snel afstuderen ontgaat hen volledig, en zij voelen zich volledig gesteund door een bevinding van Hessel Oosterbeek (zojuist cum laude gepromoveerd): 'Langer doorstuderen wordt op de arbeidsmarkt niet negatief beoordeeld.' Hieruit kan wellicht de nauwelijks dalende studieduur worden verklaard.

Rationeel studeren is studie en studiebeursperikelen langzaam maar zeker naar de marge van de belevingswereld manoeuvreren. Het lijkt een beetje op sjezen, maar dat is het niet! Nee, want de rationeel student gaat voor de titel. Wat is het dan? Niet sjezen, maar ritzen?

Het stelsel studiefinanciering kost de Nederlandse staat jaarlijks 4 miljard. 700 duizend studerenden doen een beroep op WSF 18+.

EDITH PIAF (1915-1963). FRANSE CHANSONNIÈRE. HEEFT MIDDELS HAAR TEKSTEN, COMPOSITIES EN PERFORMANCE GROTE INVLOED UITGEOEFEND OP HET CHANSON.

PROGRESS WAS NEVER CREATED BY 'STANDARD' PEOPLE.

Wat is het verschil tussen de groten en de grootsten? Talent? Kennis? Doorzettingsvermogen? Of geld? Zou kunnen. Maar het belangrijkste onderscheid zit in een mentaliteit.

Een eigen visie, van mensen die bereid zijn desnoods recht tegen de stroom in te roeien om hun doel te bereiken. Het zijn die mensen die de wereld nieuwe mogelijkheden geven. Of gaven. Zoals bijvoorbeeld Edith Piaf.

Of William Procter en James Gamble. Zij deelden de vaste overtuiging dat de consument behoefte heeft aan superieure producten.

Een visie die vorm heeft gekregen in een multinationalaal bedrijf, dat zich op de Nederlandse markt presenteert met A-merken als Ariel, Pampers, Vidal Sassoon en

Punica. Maar de filosofie dat alleen het beste goed genoeg is, geldt niet alleen voor de produkten. We investeren ook in de kwaliteit van onze mensen, waarbij individuele behoeften centraal staan. Het principe van on-the-job-training is dan ook diep verankerd in de cultuur van Procter & Gamble.

Zakelijke beslissingen nemen we op basis van een goede balans tussen de harde cijfers en gutfeeling. Dat geldt niet alleen voor finance, sales en marketing, maar ook voor alle andere vakgebieden.

Academici die deze visie met ons delen kunnen voor meer informatie contact opnemen met Procter & Gamble Nederland, postbus 1345, 3000 BH Rotterdam, telefoon 010-468 7911.

PROCTER & GAMBLE

Geld voor onderwijs

X.L. van Uffelen

Het verhaal begint met de onenigheid die er altijd is geweest over de verdeling van de pot met onderwijsgeld. Begrijpelijkerwijs wil elke vakgroep een zo groot mogelijk deel. Hiermee kunnen extra docenten worden aangesteld. Handig, want met meer mensen is het minder werk. Om een ongelijke verdeling te voorkomen zou je

in principe naar de onderwijsinspanning van de docenten moeten kijken. Maar dat is niet te meten. Wie weet immers hoeveel een docent moet voorbereiden voor een college? Alleen de docent zelf, maar die zal, wederom begrijpelijkerwijs, uit strategische overwegingen meer opgeven dan hij of zij heeft gewerkt.

Toch moet het geld verdeeld worden. Als het niet

Er vinden dit jaar op de faculteit een aantal rigoreuze veranderingen plaats. Een van die veranderingen is het intensiveren van het onderwijs. Daarnaast gaat de verdeling van het beschikbare geld voor onderwijs over de vakgroepen via een andere verdeelsleutel plaatsvinden. Een voorstel van het faculteitsbestuur, gesteund door de faculteitsraad, regelt beide zaken in één keer. Dat is nog eens efficiënt werken. Als de uitvoering loopt zoals die op papier staat is er voor studenten reden tot juichen. Een korte inventarisatie.

optimaal kan, dan moet het maar via een grove benadering. Nu is er gekozen om het aantal studenten dat een tentamen haalt bij elkaar op te tellen. En voor elk behaald tentamen krijgt een vakgroep een bepaald bedrag.

Dat is de kern van het systeem, maar gevaren loeren om de hoek. Zo kan een docent zonder veel aan onderwijs te doen tentamenbriefjes uit-

delen. Dit is nogal gechar-geerd gesteld, maar waar het om gaat, is dat er controle moet zijn op het geleverde onderwijs. Het bestuur wil daarvoor een 'normatieve mix' hanteren. Dit houdt in dat er voor elk vak een minimaal aantal college-uren moet worden gegeven. Bovendien zal de grootte van een werk-

groep aan een maximaal aantal worden gebonden. Zodoende komt er meer ruimte voor discussie en actualiteit.

Als de uitvoering volgens plan zal verlopen, kunnen studenten de veranderingen al per september '92 merken. Het bestuur heeft dan sterk werk geleverd.

Xander van Uffelen is namens de Age faculteitsraadslid.

AGENDA

Februari

- 20 Landelijke econometristen-dag. Plaats: Lutherse kerk.
- 21 Symposium "De verzorgingsstaat". Novotel, Europa-boulevard 10.
- 23 excursie voor eerstejaars. (E.E.F.A.)
- 24 landelijke BIK-dag (PR)
- 28 case-study Randstad Marketing van diensten. MAA.

Maart

- 4 Seminar alg. economie. Norman schofield (Washington University) Political economy. Zaal 2233, 16.00-17.00.
- 11 Seminar alg. economie. Alessandro Cigno (University of Pisa) economics of the family. Zaal 2233, 16.00-17.00.
- 18 Seminar alg. economie. Martin Wingelaar. Zaal 2252, 12.00-13.00.

MEDEDELINGEN

Kreet van de week: elke donderdag, behalve de laatste van de maand, houdt een lid van de wetenschappelijke staf een betoog van 20 minuten over een actueel economisch onderwerp. De kreten zijn bedoeld om discussie los te maken, de economische wetenschap te concretiseren en interesse op te wekken voor de verschillende vakgebieden. zaal 4275 12.15

Schweinerie

door Jacco Kroon

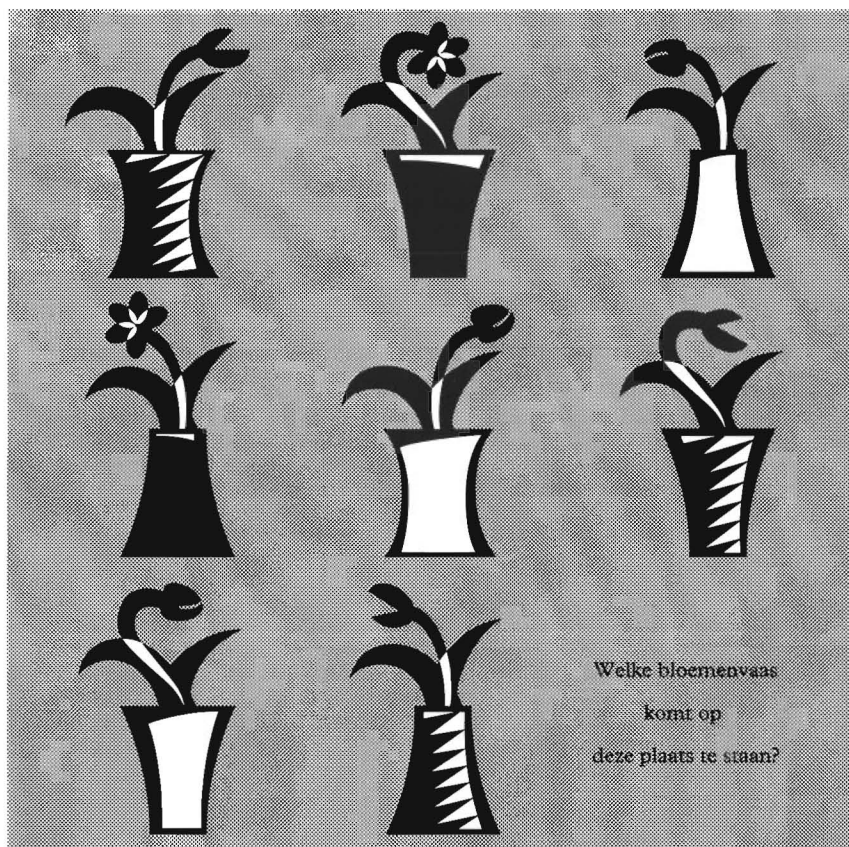
Spannend. Mijn eerste schreden in de kersverse, nog niet helemaal geluiddichte economiefaculteit. De grote draaideur bij de ingang is opgesplitst in vier delen waarvan er twee toegankelijk zijn, de andere zijn met glas afgesloten. De frontale botsing van ondergetekende met de deur leidde tot deze onomstotelijke conclusie. Een permanente Eerste Hulppost strekt hier tot aanbeveling. Bij binnenkomst werd ik aangenaam getroffen door de alleszins ruime entreehal. Samen met de voor U.v.A.-begrippen wel zeer majestueuze stalen trappartij is er zelfs sprake van een vleugje grandeur. In de centrale hal hangt eveneens een klok, een soort rode Tros-ster met gekronkelde Dali-wijzers. Maar er is nog meer. Onderdeel van het nieuwe gebouw is, behalve de fris ogende mensa en een à la carte-restaurant, een heus café, Krater genaamd. Alcohol en studeren gaan prima samen, dat blijkt maar weer. Een kort gesprek met de uitbater leerde dat de universiteit middels een café het contact met de buurt hoopt te bevorderen. De UvA zou de UvA niet zijn als zij haar goede intenties niet ogenblikkelijk met een blunder zou ondergraven. Deze gelegenheid deed zich voor bij het grootse openingsfeest enige weken geleden (met bands, twee tappunten en volgens de barman zeer geslaagd; dus waarschijnlijk door een externe catering verzorgd) waarvoor de buurtbewoners wel waren uitgenodigd maar geen invitatie hadden ontvangen. De portier heeft hen vriendelijk doch dringend de deur uitgewerkt. Het deel van het gebouw waar de kantoren van het universitair personeel zijn gevestigd, onderscheidt zich aan de buitenkant in niets van een aluminium blokkendoos. Mocht u een maquette willen maken voor op uw kamer; met een handvol lege melkpakken en een tube Velpo kunt u volstaan. Binnen is de situatie niet veel veranderd in vergelijking met vroeger. De gangen zijn wat korter, de kleuren wat lichter en de kamers wat kleiner. Met een overvloed aan neon-, nevel- en pasteltinten zijn kamermuren, deurpanelen en trapeuningingen volgesmeerd, in de hoop de saaie kantoorcongruentie te doorbreken. U kunt er nog steeds prima verdwalen. Ook de studiefaciliteiten zijn als vanouds. De zaal met deze bestemming is weer een kale lange pijpela, hoewel het uitzicht er wel op vooruit is gegaan. Niettemin is de nieuwe faculteit een aanzienlijke verbetering. Maar laten we eerlijk zijn: daar was niet veel voor nodig.

Kort maar krachtig

Frank Heemskerk

Zowel studenten als docenten op onze faculteit mopperen vaak op het faculteitsbureau. Studenten klagen terecht over het feit dat de tentamenroosters te laat bekendgemaakt worden. Ze merken op dat er van de studiegids niets klopt, dat er te weinig gebeurt met de evaluaties en vinden de spreekuren van de studie-adviseur onvoldoende. Kortom de klantgerichtheid en dus de studentvriendelijkheid van het faculteitsbureau zou verbeterd kunnen worden. Ook docenten klagen. Ze moeten teveel "uitvoerend werk" zelf doen. Ze moeten teveel administratieve zaken zelf bijhouden, ze schrijven vaak zelf de verslagen van hun commissievergaderingen, ze moeten zelf op de hoogte blijven van de stapels ambtelijke stukken uit het Maagdenhuis of Den Haag. Juist voor al dit soort zaken zou het faculteitsbureau meer ondersteuning moeten geven. De directeur, mw Kerkhoven, en de interim-manager, dhr. van Dijk, hebben nu een nieuwe organisatiestructuur opgezet waarin al deze taken zijn opgenomen of opnieuw beschreven. En wat blijkt, er moeten meer mensen bij. Deze uitbreiding van het faculteitsbureau wordt gesteund door het faculteitsbestuur. De beslissing hierover moet echter vallen in de faculteitsraad. In een eerste discussie waren vooral de docenten nog niet overtuigd van de noodzaak van deze forse uitbreiding. De Age en de NOBAS hielden zich enigszins op de vlakte. Het is moeilijk aan te tonen hoeveel werk het faculteitsbureau heeft en hoeveel mensen daarvoor nodig zijn. Vooral met een betere, klantgerichte service aan studenten en docenten kunnen het faculteitsbureau en het bestuur laten zien dat een goed faculteitsbureau erg veel voor de faculteit als geheel kan betekenen. Verder is er in de FR lang gepraat over het bestuursvoorstel over het nieuwe doctoraalprogramma. De grote lijnen zijn nu zo'n beetje duidelijk. De goede voorbereiding van de studentenfracties, NOBAS en Age, leidde ertoe dat al hun amendementen op het bestuursvoorstel werden aangenomen. Op deze manier werd er nog een groot aantal kleine foutjes uitgehaald. Het ziet er naar uit dat volgende maand alle afstudeervarianten ingevuld kunnen worden. Pas dan zal ik inhoudelijker ingaan op de doctoraalsverandering. De verandering zal overigens alleen gelden voor de studenten die nu met hun propedeuse bezig zijn. Voor de huidige doctoraalstudenten verandert er niets, zolang zij hun verplichte doctoraalvakken gehaald hebben. Ik raad iedereen dan ook aan wel vrij snel de verplichte doctoraalvakken te halen om zodoende niet in overgangsregelingen terecht te komen.

Dus u denkt dat u tot bloei kunt komen bij PTT Nederland?

Koninklijke PTT Nederland NV zoekt (bijna) afgestudeerde economen en econometristen. Géén dames en heren die van plan zijn om rustig naar het pensioen toe te schuifelen.

Maar mensen, die een goed verstand koppelen aan een krachtige, resultaatgerichte aanpak en een besmettelijk enthousiasme. Als u vindt dat wij nogal hoge eisen stellen, heeft u gelijk. Want we willen namelijk absoluut zeker zijn van de kwaliteiten van onze medewerksters en medewerkers.

Ook van onze nieuwe generatie generalisten en specialisten. PTT is 's lands grootste transporteur van informatie. En dat willen wij graag blijven. Dat betekent alert reageren, investeren - in techniek en mensen - en vooruit lopen op ontwikkelingen. PTT gaat als marktgerichte organisatie deze uitdaging op alle fronten aan. Vaak tot ver over onze grenzen. Kortom beweging en expansie zijn synoniem aan PTT.

Daarom zijn wij uitsluitend geïnteresseerd in jonge vrouwen en mannen met het talent en de mentaliteit om hun

eigen loopbaan uit te stippelen. Die in staat zijn onze - en hun eigen - belangen met verve te verdedigen en geen kans onbenut laten om die verder uit te bouwen.

De selectieprocedure is even gevarieerd als zwaar. Als u bovenstaand vraagstuk snel heeft weten op te lossen, is dat een pré, maar onze selectieprocedure heeft veel meer om het lijf. Denkt u te passen in ons profiel, dan is uw gemotiveerde sollicitatiebrief welkom bij Koninklijke PTT Nederland NV, concernstaf Management Development, Postbus 15000, 9700 CD Groningen. Voor meer informatie kunt u ons bellen: 06-0142.

PTT. Waar mensen 't maken.

Train Grand Vitesse

feuilleton over de vaderlandse jeugd

Wat er aan vooraf ging: Na een geheimzinnig telegram onderbreken Flipstra en Pim hun werkzaamheden als privé-detectives en reizen af naar Mexico. Flipstra's broer is aldaar betrokken bij het mysterieuze project 'IJzeren Sombrero' en verkeert in nood. Tijdens de reis slaat het noodlot toe. Een overspannen bejaarde kaapt het vliegtuig.....

"Allemaal achteruit!" kraaide het oudje en draaide haar hoofd in schokkerige bewegingen rond, als een schuwe vogel. De priemende ogen keken iedereen wantrouwend aan. Het parmantige hoedje was van haar hoofd afgegleden en verwarde flarden haar, van wat eens een keurige knot was geweest, hingen langs het gerimpelde hoofdje. De gebogen gestalte werd nog verder krom getrokken door de zware Magnum, die het omaatje met twee handen ternauwernood kon bedwingen. Pim dacht aan het archetypische beeld van bewonderenswaardig kalm boordpersoneel dat in de chaos van door paniek bevangen reizigers het hoofd koel houdt en de gillende meute, onder leiding van de integere gezagvoerder, door de crisis sleept. De mensen aan boord van het vliegtuig aanschouwden het potsierlijke tafereel echter zonder veel ophef, men

leek de opmerkelijke terroriste nauwelijks serieus te nemen. "Oh God, als-tublieft, schiet u mij niet dood, ik wil nog niet dood." De gezette stewardess jammerde met gierende uithalen, de sijpelende mascara transformeerde haar in een spookachtige verschijning. "Kop dicht!" snauwde de kaapster, die aan zelfvertrouwen won nu er iemand was, nog zenuwachtiger als zijzelf. "Breng me naar de piloot." De stewardess maakte nu een knieval in het gangpad om haar smeekbede kracht bij te zetten. Daarbij belandde haar onderarmen in de dampende maaltijden op het souperwagentje dat zij net nog voortduwde. "Vooruit, domme gans, sta op!", tierde het oudje en gaf de onfortuinlijke luchtconductrice een por in de zij. Deze liet zich volledig gaan. Ze drukte nu ook haar hoofd tussen haar armen. Haar verdere beklag werd gesmoord door de verschillende stampotten waar zij zich in had genesteld. "Waarom moet mij dit overkomen, waarom moet ik sterven", klonk het gedempt vanuit de aluminium dienbladen. Een bekende penetrante geur duidde aan dat haar continentie eveneens tot het verleden behoorde. Flipstra was inmiddels ontwaakt uit zijn dromeloze drankslaap. Nu de stewardess niet op haar opdrachten reageerde stond oma een beetje besluiteloos om zich heen te kijken, haar vinger trillend bij de trekker. Flipstra stapte gedecideerd op uit zijn stoel en stapte vriendelijk grijnzend op haar af. "Zo mevrouw, zullen wij tweekjes even naar de gezagvoerder lopen. Dan kunt u rustig uitleggen wat u wilt en komt het allemaal dik in orde." Het vrouwtje hield haar hoofd schuin en keek Flipstra aan met een peilende blik. "Een verkeerde beweging en ik schiet je in je bast", siste ze. "Maakt u zich geen zorgen, granny" antwoordde Flipstra volkomen beheerst: "Ik heb een diepgeworteld ontzag voor proppenschieters." Dit scheen oma gerust te stellen. Flipstra duwde de snotterende stewardess met wagentje en al tussen de banken en gebod oma hem te volgen richting de cockpit.

"At-tentie, at-tentie, hie-ier spreekt u-uw g-gezagvoerder. B-blijft u a-allen

k-kal....." De microfoon werd, hoorbaar via de speakers, weggetrokken bij de van angst stamelende gezagvoerder. "Kom verdomme hier met dat ding", zei Flipstra op de achtergrond. Na wat gemorrel en een kort rondzingen richtte Flipstra het woord tot de reizigers. "Beste dames en heren, er is geen enkele reden tot bezorgdheid. Het reisschema zal echter wel enige wijzigingen ondergaan. Dit gebeurt op aanraden van mevrouw Siebelink, het lieve oudere dametje waar u allemaal al kennis mee gemaakt heeft. Ons nieuwe reisdoel is Oslo waar mevrouw Siebelink haar kleinzoon zal opzoeken die, zo heeft zij mij net verteld, op onrechtmatige gronden wordt vastgehouden door de Noorse autoriteiten. Wat zegt u?" Er kwam wat gekraak uit de speakers. "Oh, juist", klonk Flipstra. Hij vervolgde. "Zijn betrokkenheid bij een grootscheepse haringfraude werd nooit bewezen. De Nederlandse overheid toonde geen begrip voor haar situatie en weigerde verdere bemoeienis met de zaak of een financiële tegemoetkoming voor het arme besje. De enige manier om haar kleinzoon te bereiken en zijn recht te halen, was om als verstekeling aan boord van een vliegtuig te geraken. Ze betreurt het dat alles zo moest lopen en hoopt dat u begrip op kunt brengen voor haar situatie." Het was even stil. Misschien

vertelde oma wat Flipstra nog meer moest zeggen. De milde gezichtsuitdrukkingen overheersten in de cabine; oma had de meerderheid voor zich gewonnen met haar verhaal over visverduisterende familieleden. De stewardess was naar het vliegtuigkeukentje gekropen getuige het spoor van etensresten en excrementen die in het gangpad waren achtergebleven. De luidsprekers kraakten. "Tot slot laat mevrouw Siebelink weten dat ze het heel verschrikkelijk vindt, met een pistool te hebben moeten dreigen. U hoeft echter niet bang te zijn want het pistool

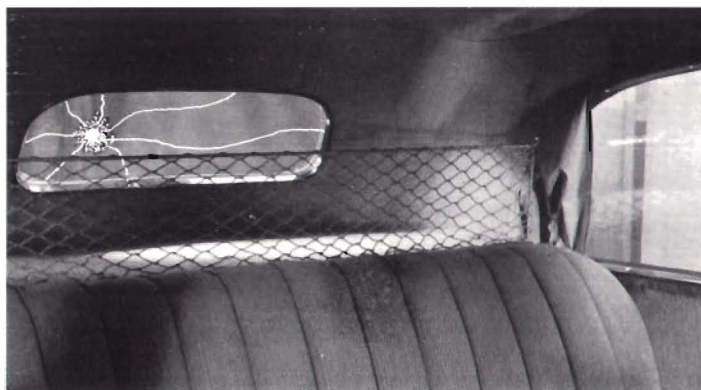
was... niet... ge-la-den?... Wel godverdomme, vuil bejaard sekreet!" Een oorverdovend gestommel volgde.

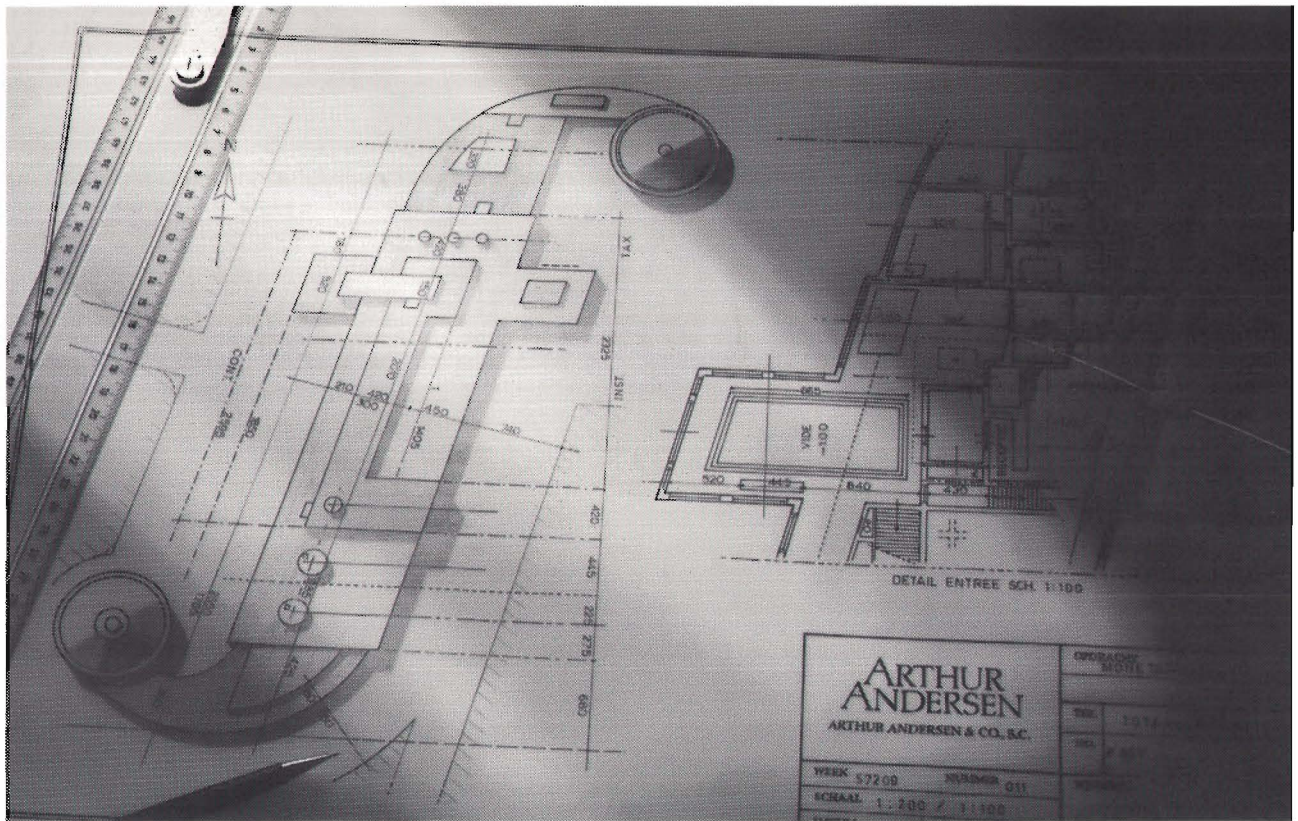
De microfoon viel, het snerpende rondzingen overstemde alle andere geluiden. In de verte hoorde je alleen nog de schelle stem van mevrouw Siebelink. "Blijf met je poten van me af, bruuut." Toen viel het geluid uit.

Het verdere deel van de reis verliep voorspoedig. Mevrouw Siebelink zat op een stoel voor Flipstra, haar handen achter de rug gebonden. Ze keek angstig in zijn richting. Flipstra, nog steeds zwaar verbolgen dat hij zijn heroïsche daad had verricht voor een ongeladen schietijzer, gromde vervaarlijk in haar richting. Op het vliegveld aangekomen werd mevrouw Siebelink door twee ongeschoren carabinieri in de boeien geslagen en luidkeels scheldend afgevoerd. Flipstra en Pim werden opgewacht door een man in beige zomerpak en een donkere zonnebril. Hij wenkte. "Dat is Hendrik." Flipstra beende met uitgestoken armen op hem af. Pim hobbelde achter hem aan.

De man greep in zijn jasje, een staalblauwe glans werd even zichtbaar. "Pas op", brulde Pim en trok Flipstra omlaag terwijl ook hij in elkaar dook. kogels suizden over hun hoofden. "Rennen", zei Flipstra en gebaarde naar de uitgang. Een droge tik verbrijzelde het achterraut van de taxi waar ze net ingesprongen waren...

Macco Kroon

WIE LEGT STRAKS DE BETERE FUNDAMENTEN?

De architect ontwerpt. De architect maakt een raamwerk. En later, als de papieren dromen gerealiseerd zijn, doen vaak duizenden mensen hun werk daarbinnen. Dan blijkt of de architect zijn of haar werk goed gedaan heeft.

Is het arbeidsklimaat optimaal? Kunnen mensen er goed functioneren? Het wel en wee van een onderneming hangt hier nauw mee samen.

In wezen is een goede accountant met hetzelfde bezig. Voor de financiële fundamenten van een bedrijf draagt hij het ontwerp aan. Hij laat zien hoe een perfecte administratieve organisatie opgebouwd wordt. Want zonder dat gaat ook het mooiste bouwwerk eens scheuren vertonen.

Arthur Andersen heeft wereldwijd circa 60.000 medewerkers en meer dan 300 vestigingen, maar waar u ook binnenkomt, overal zal u één ding opvallen: hier doen mensen met plezier hun werk.

Voor onze vestigingen in Den Haag, Rotter-

dam, Eindhoven en Amsterdam zijn we nu op zoek naar mensen die zich de waarde van hun vak realiseren. En die hun talenten ten volle zouden willen benutten.

Ben je afgestudeerd bedrijfseconoom of HEAO'er? Wil je werken met collega's die minstens zo enthousiast zijn over je vak als je zelf bent?

Schrijf dan naar mevr. E. Piller, Stadhoudersplantsoen 24, 2517 JL Den Haag. Of bel 070-3425625. We maken graag 'ns kennis met je.

ARTHUR ANDERSEN

ARTHUR ANDERSEN & CO. SC

ACCOUNTANCY